

ŠKODA AUTO VYSOKÁ ŠKOLA o.p.s.

Studijní program: N6208 Ekonomika a management

Studijní obor/specializace: 6208T164 Globální podnikání a právo

PRÁVA PŘESHraničNíCH PRACOVNíKŮ V NOVĚJŠÍ JUDIKATUŘE SOUDNíHO DVORA Diplomová práce

Bc. Kristýna ŠTĚPAŘOVÁ

Vedoucí práce:
doc. JUDr. Václav Šmejkal, Ph.D.

ŠKODA AUTO Vysoká škola

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Bc. Kristýna Štěpařová**

Studijní program: Ekonomika a management

Specializace: Mezinárodní podnikání a právo

Název tématu: **Práva přes-hraničních pracovníků v novější judikatuře Soudního dvora EU**

Cíl: Cílem diplomové práce je analýza práv přes-hraničních pracovníků a jejich rodinných příslušníků dle platného práva EU. Na základě dostupné judikatury Soudního dvora EU za poslední desetiletí bude vysledován proces vývoje a upřesňování těchto práv v praxi.

Rámcový obsah:

1. Úvod
2. Přeshraniční pracovníci v platném právu EU
3. Analýza vybraných judikátů Soudního dvora EU
4. Zhodnocení vývoje práv přes-hraničních pracovníků a jejich rodinných příslušníků v EU
4. Závěr

Rozsah práce: 55 – 65 stran

Seznam odborné literatury:

1. KUNERTO VÁ, T. *Pracovník v Evropské unii: za prací, studiem a na dovolenou v Evropě "jen" s právem EU*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014. 160 s. Teoretik. ISBN 978-80-7502-032-1.
2. TOMÁŠEK, M. – TÝČ, V. – MALENOVSKÝ, J. – PELIKÁNOVÁ, I. – PETRLÍK, D. – KŘEPELKA, F. – PÍTROVÁ, L. – ŠMEJKAL, V. – KUNERTO VÁ, T. – PŘEV RÁTIL, J. – SEHNÁLEK, D. – SMOLEK, M. – SVOBODOVÁ, M. – VONDRÁČKOVÁ, A. *Právo Evropské unie*. 2. vyd. Leges, 2017. 496 s. Student. ISBN 978-80-7502-184-7.
3. KOLDINSKÁ, K. – TOMEŠ, I. – KŘEPELKA, F. *Sociální právo EU*. 1. vyd. Wolters Kluwer, 2017. 309 s. Právní monografie. ISBN 978-80-7552-701-1.
4. KOMENDO VÁ, J. *Základy pracovního práva EU*. 1. vyd. Wolters Kluwer, 2016. 250 s. ISBN 978-80-7552-286-3.

Datum zadání diplomové práce: únor 2021

Termín odevzdání diplomové práce: leden 2022

L. S.

Elektronicky schváleno dne 10. 5. 2021

Bc. Kristýna Štěpařová

Autorka práce

Elektronicky schváleno dne 10. 5. 2021

doc. JUDr. Václav Šmejkal, Ph.D.

Vedoucí práce

Elektronicky schváleno dne 10. 5. 2021

prof. Ing. Stanislav Šaroch, Ph.D.

Garant studijní specializace

Elektronicky schváleno dne 10. 5. 2021

doc. Ing. Pavel Mertlík, CSc.

Rektor ŠAVŠ

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracovala samostatně a použité zdroje uvádím v seznamu literatury. Prohlašuji, že jsem se při vypracování řídila vnitřním předpisem ŠKODA AUTO VYSOKÉ ŠKOLY o.p.s. (dále jen ŠAVŠ) směrnicí OS.17.10 Vypracování závěrečné práce.

Jsem si vědoma, že se na tuto závěrečnou práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, že se jedná ve smyslu § 60 o školní dílo a že podle § 35 odst. 3 je ŠAVŠ oprávněna mou práci využít k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna podle § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

Beru na vědomí, že ŠAVŠ má právo na uzavření licenční smlouvy k této práci za obvyklých podmínek. Užiji-li tuto práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, mám povinnost o této skutečnosti informovat ŠAVŠ. V takovém případě má ŠAVŠ právo ode mne požadovat příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to až do jejich skutečné výše.

V Mladé Boleslavi dne 30.6. 2022

Bc. Kristýna Štěpařová

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mi při studiu a při psaní diplomové práce podporovali. Velké poděkování patří doc. JUDr. Václavu Šmejkalovi, Ph.D., za odborné vedení závěrečné práce, poskytování rad, informačních podkladů a veškerý čas, který mi věnoval.

Obsah

Seznam použitých zkratk a symbolů	9
1 Úvod	10
2 Pendleři jako jeden z typů pracovní mobility	14
2.1 Typy pracovní mobility v rámci EU	14
2.2 Pendleři jako zvláštní typ pracovní migrace	15
2.3 Shrnutí.....	18
3 Sociální zabezpečení pendlerů dle unijního práva.....	19
3.1 Smlouva o fungování EU.....	19
3.2 Volný pohyb pracovníků podle Nařízení EP a Rady č. 492/2011	20
3.3 Koordinace sociálního zabezpečení podle Nařízení EP a Rady č. 883/2004	21
3.4 Provedení podle Nařízení EP a Rady (ES) č. 987/2009.....	24
3.5 Právní vymezení sociálního zabezpečení pendlerů	25
3.6 Shrnutí.....	26
4 Judikatura v otázce rodinných příslušníků pendlerů	28
4.1 Příspěvky čerpané na děti.....	28
4.1.1 Spojené případy Zachow a Hoever (1996)	28
4.1.2 Tiroler Gebietskrankenkasse proti Michaelu Moserovi (2018)	30
4.1.3 Možnost uplatňování rodinné dávky na dítě partnera (2020).....	33
4.1.4 Evropská komise vs. Rakousko (2022).....	39
4.2 Čerpání příspěvků na studenty	44
4.2.1 Evropská komise proti Nizozemskému království (2012).....	44
4.2.2 Elodie Giersch a další vs. Lucemburské velkovévodství (2013)	45
4.2.3 Maria do Céu Bragança Linares Verruga a další vs. Ministre de l'Enseignement supérieur et de la recherche (2016).....	49
4.3 Shrnutí.....	55
5 Tendence judikatury v oblasti sociálních příspěvků pendlerů	56
5.1 Co (ne)spadá do sociálních dávek čerpaných pendlery	56
5.2 Na koho mohou být sociální dávky čerpány	57
5.3 Zakázaná ustanovení v zákonných normách související se sociálními dávkami pendlerů	57

6	Závěr.....	59
7	Seznam literatury.....	61

Seznam použitých zkratk a symbolů

EU Evropská unie

ES Evropské společenství

SFEU Smlouva o fungování Evropské Unie

EHS Evropské hospodářské společenství

EP Evropský parlament

ČR Česká republika

EHP Evropský hospodářský prostor

SDEU Soudní dvůr Evropské unie

1 Úvod

Po vytvoření Evropského hospodářského společenství došlo k významným změnám v oblasti pohybu pracovních sil na území Evropy. Od počátku evropské integrace byla patrná snaha o vytvoření vnitřního trhu, který měl být realizován volným pohybem zboží a služeb, ale také volným pohybem osob, a v jeho rámci navíc i volným pohybem pracovníků.

Volným pohybem pracovníků je myšleno především právo vstoupit na území jiného členského státu za účelem hledání práce nebo vykonávání již konkrétní pracovní činnosti. Tuto možnost využívá stále více lidí, kteří tak vykonávají práci v jiném členském státě, než je ten, v němž mají trvalý pobyt nebo ve kterém bydlí. Nejčastěji se jedná o tzv. pendlery (přeshraniční pracovníky), tedy takové pracovníky, kteří pracují v sousedním státu a za prací ze svého bydliště dojíždí přes hranice.

S problematikou pendlerů se pojí několik zásadních práv, kterými se řídí občané členských států EU podle primárních i sekundárních pramenů unijního práva. Je to především právo pohybu a pobytu, v případě práva pohybu se jedná o pohyb pracovníků. EU tedy zaručuje volný pohyb pracovníků v rámci EU, což s sebou přináší relativně větší množství kontroverzních případů, se kterými se státy musí vypořádat. V rámci této problematiky je velmi zajímavá problematika práv, resp. oprávněných nároků rodinných příslušníků pendlerů, neboť ti většinou zůstávají v místě, kde má dotyčný pracovník trvalé bydliště, nebo v místě, kde bydlí, zatímco pracovník za prací dojíždí do jiného členského státu.

Problematickou skutečností v tomto případě je právě to, že z pohledu sociálních dávek nebo sociální podpory je situace, kdy je na jedné straně pracovníky činný v jednom členském státě, kde za něj například zaměstnavatel odvádí sociální dávky, nicméně rodina tohoto zaměstnance je ve státě jiném. Vzhledem ke skutečnosti, že každý členský stát si reguluje svojí vlastní právní úpravou čerpání sociálních dávek (jejich strukturu a způsob vyplácení, jejich výši apod.), střetává se v této problematice právě vnitrostátní právní úprava jednotlivých členských států s unijním právem, a to v některých případech tak, že je nutné, aby o celé věci rozhodl Soudní dvůr EU.

Hlavním tématem, na které se tedy práce zaměří, je téma pendlerů a sociálních dávek, jež souvisí s rodinami těchto pracovníků, které mají bydliště zpravidla v jiném státě než v tom, kde je dotyčný pracovník zaměstnán nebo kde je výdělečně činný.

Hlavní otázky, které práce analyzuje, jsou:

- 1) Kdy a jaké příspěvky může pendlující pracovník čerpat na děti?
- 2) Kdy a jaké příspěvky může pendlující pracovník čerpat specificky na podporu studia svých dětí?

Práce je rozdělena do čtyř celků, přičemž první kapitolou je vysvětlení pojmu pracovní migrace s ohledem na právo EU (úvod do pracovní migrace relevantní pro území členských států EU). Jsou zde vyloženy typy pracovní mobility a dále je pozornost zaměřena na pendlery jako na zvláštní typ pracovních migrantů.

V další kapitole je nastíněn stručný úvod do právních norem, které se zabývají problematikou pendlerů a sociálního zabezpečení jejich rodinných příslušníků. V této kapitole jsou zmíněny jednotlivé právní normy a je vysvětleno, jakým způsobem tyto normy regulují právě problematiku pendlerů a sociálního zabezpečení jejich rodinných příslušníků.

Pátá kapitola je rozdělena na dvě části, a to dle výše uvedených výzkumných otázek. V první části jsou analyzovány judikáty týkající se problematiky příspěvků na děti pendlerů – tedy to, jaké dávky je možné považovat v souvislosti s touto problematikou za dávky rodinné a na koho takové dávky mohou být čerpány.

Druhá část této kapitoly se soustředí na finanční podporu vysokoškolských studií dětí pendlerů. Jsou zde analyzovány případy, kdy vnitrostátní právní předpisy (Nizozemského království a Lucemburska) omezily přiznání stipendií dobou pobytu v tomto státě, případně prokázáním trvalého bydliště.

V následující kapitole je pak shrnuto, jaké jsou tendence starší, ale především současné judikatury Soudního dvora v otázce sociálního zabezpečení a čerpání příspěvků na rodinné příslušníky pendlujících zaměstnanců. Práce v této kapitole shrne získané poznatky a zaměří se především na otázku, jaké sociální dávky je možné čerpat pendlery na jejich rodinné příslušníky, kteří žijí v jiném členském státě EU. Další významnou otázkou je také problematika toho, na jaké rodinné příslušníky mohou být rodinné dávky čerpány.

Pozornost je věnována i aktuálnímu tématu, tedy zakázaným ustanovením jednotlivých právních řádů členských států EU v oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s rodinami pendlerů.

Práce vychází jednak z primárních zdrojů, kterými jsou unijní právní normy a judikatura Soudního dvora, ale také ze sekundární literatury, tedy především z výkladů této problematiky atd. Mezi nejdůležitější primární prameny bezesporu patří Smlouvy o fungování EU, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení a Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie.

Stěžejním pramenem této práce je ovšem judikatura, která je vybrána tak, aby osvětlovala otázky týkající se pendlerů nebo otázky přeshraničních pracovníků s tím, že je možné je na pendlery aplikovat. V centru pozornosti pak je judikatura, která se zabývá rodinnými příslušníky a dávkami, jež mohou být pendlery na tyto rodinné příslušníky pobírány. V tomto ohledu je to například rozsudek Soudního dvora z 2. dubna 2020 ve věci C-802/18 Caisse pour l'avenir des enfants proti FV a GW. Na tomto rozsudku je možné ukázat příspěvky, ale i to, za jakých okolností je mohou pendleři pobírat na členy domácnosti, kteří žijí v jiném státě, než pendleři pracují, a zda je možné pobírání příspěvků i v případě dítěte, které je vychováváno manželkou pendlera, resp. jedná se o dítě z jejího předchozího manželství a je jí svěřeno do výhradní péče.

Druhou otázkou pak bude problematika studentů, resp. vyživovaných dospělých dětí, které stále studují. V tomto případě se analýza opře především o rozsudek Soudního dvora ze dne 14. prosince 2016 ve věci C-238/15 Maria do Céu Bragança Linares Verruga, Jacinto Manuel Sousa Verruga, André Angelo Linares Verruga proti Ministre de l'Enseignement supérieur et de la Recherche. V závěru pak jsou prezentována zjištění a je odpovězeno na hlavní otázky práce.

Hlavní metodou, jež práce využívá, je metoda rešerše. Na základě rešerše odborné literatury a judikatury jsou nalezeny relevantní prameny a judikatury, které jsou následně i kriticky zhodnoceny a celkově analyzovány.

2 Pendleři jako jeden z typů pracovní mobility

Nejprve je nutné vymezit několik základních pojmů. Vzhledem k tématu práce, které se soustředí na čerpání sociálních dávek na děti (resp. studenty pendlerů), je nutné vymezit pracovní migraci jako takovou, a to včetně jejích typů, dále se pak zaměřit na problematiku pendlerů a zodpovědět otázku, kdo jsou pendleři dle unijního práva, a uvést jejich konkrétní příklady.

2.1 Typy pracovní mobility v rámci EU

V souvislosti s volným pohybem pracovníků v rámci EU je možné vymezit několik typů pracovníků. Jedná se o následující typy:

- a) vyslaní pracovníci,
- b) migrující pracovníci,
- c) nadnárodní pracovníci,
- d) pendleři (přeshraniční pracovníci).

V případě vyslaných pracovníků se jedná o zaměstnance, kteří pracují na území některého členského státu a kteří jsou dočasně vysláni zaměstnavatelem na pracovní místo nacházející se v jiném členském státě. Na toto vysílání se nevztahují předpisy o volném pohybu osob, ale služeb. Jako příklad je možné uvést rezidenta ze Španělska, který je zaměstnavatelem vyslán do Německa na 20 měsíců, aby pracoval pro německého zákazníka.¹

V případě migrujících pracovníků se jedná o takové zaměstnance, kteří žijí a pracují ve více než jednom členském státu EU. Jako příklad je možné uvést irskou zdravotní sestru, která využila zaměstnaneckých služeb EURES a je přijata jako zaměstnankyně v nemocnici v Dánsku, kam se následně i přestěhuje. Unijní legislativa této zaměstnankyni současně umožňuje přístup na trh práce po celé EU a také to, že neztratí svá sociální práva, která získala dříve v Irsku.²

¹ DISTLER, K. a G. ESSERS. *Guide for Mobile european Workers*. Brussels: European Trade Union Confederation (ETUC), 2011, s. 52.

² DISTLER, K. a G. ESSERS. *Guide for Mobile european Workers*. Brussels: European Trade Union Confederation (ETUC), 2011, s. 63.

Zvláštní kategorii tvoří nadnárodní zaměstnanci, kteří vykonávají svou profesi ve více než jednom členském státu, tedy například rezident ze Švýcarska, který pracuje pro francouzský mezinárodní hotelový řetězec a kontroluje kvalitu například v Německu nebo Rakousku.³

Pendleři neboli přeshraniční pracovníci jsou takoví zaměstnanci, kteří pracují v jednom členském státu a žijí v jiném, zpravidla se jedná o státy sousedící. Takový zaměstnanec má v jednom členském státě místo pobytu, v jiném členském státě pak místo zaměstnání. V případě, že se takový přeshraniční pracovník přestěhuje do členského státu, ve kterém vykonává pracovní činnost, stává se z něj migrující pracovník (písm. b). O přeshraničního pracovníka se jedná i tehdy, když má tento pracovník například přechodné ubytování ve státě, ve kterém vykonává pracovní činnost, nicméně trvalé bydliště má v jiném členském státu, kam se také pravidelně (např. jednou týdně) vrací.

Jak je patrné z výše uvedeného, unijní legislativa umožňuje svobodně si zvolit místo svého pobytu a místo své pracovní činnosti, současně platí, že tato místa nemusí být ve stejném okamžiku pouze v jednom členském státu. Ze všech možností, kdy je místo pobytu, případně místo původního pobytu, jiné, než je místo výkonu práce, se tato práce zaměřuje pouze na pendlery jako na speciální skupinu zaměstnanců, jejichž místo práce se nachází v odlišném státě než jejich trvalé bydliště.

2.2 Pendleři jako zvláštní typ pracovní migrace

V rámci této kapitoly bude nejprve vymezen pojem pendlerů a následně se kapitola bude věnovat problematice čerpání příspěvků na děti, a to nejprve v rovině právních norem, které tuto problematiku upravují, a následně v rovině soudní judikatury EU.

Definice pendlera (frontier worker) je uvedena na stránkách Evropské komise následujícím způsobem: „*V kontextu EU je to pracovník, který je zaměstnán v příhraničním pásmu členského státu EU, ale který se vrací každý den nebo alespoň jednou týdně do příhraničního pásma sousední země, kde má bydliště a jejímž státním příslušníkem je.*“⁴

³ DISTLER, K. a G. ESSERS. *Guide for Mobile European Workers*. Brussels: European Trade Union Confederation (ETUC), 2011, s. 76.

⁴ EUROPEAN COMMISSION. Frontier worker. *Ec.europa.eu* [online]. © 2022 [cit. 2022-05-28] Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/pages/glossary/frontier-worker_en

K přeshraničním pracovníkům se vyjadřuje i publikace *Guide for Mobile European Workers*,⁵ která je definuje jako zaměstnance, kteří pracují v jednom členském státu a žijí v jiném. Jako příklad pak uvádí obyvatele Salzburgu, který pracuje jako laborant v Německu, ale stále bydlí v Rakousku. Evropská legislativa mu tak zajišťuje právo na volný přístup k zaměstnání, aniž by ztratil sociální práva, jež měl dříve v Rakousku.⁶

Podle Eurostatu v roce 2019 bylo celkově registrováno asi 1,5 milionu pendlerů. Současně se podíl pendlerů mezi jednotlivými státy liší. V Německu je to například 0,8 %, zatímco například v Rumunsku až 20 %.⁷

Vzhledem ke skutečnosti, že hlavním cílem práce je analyzovat práva pendlerů, resp. jejich rodinných příslušníků, v oblasti čerpání dávek, je nutné nejprve tuto problematiku zasadit do právního kontextu. Nejdůležitější právní normou EU je Smlouva o fungování EU (dále jen „SFEU“), která v čl. 20 odst. 1 stanoví následující: „*Občané Unie mají práva a povinnosti stanovené Smlouvami. Mají mimo jiné:*

- a) právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států;*
- b) právo volit a být volen ve volbách do Evropského parlamentu a v obecních volbách v členském státě, v němž mají bydliště, za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu;*
- c) na území třetí země, kde členský stát, jehož jsou státními příslušníky, nemá své zastoupení, právo na diplomatickou a konzulární ochranu kterýmkoli členským státem za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu;*
- d) petiční právo k Evropskému parlamentu, právo obracet se na evropského veřejného ochránce práv a právo obracet se na orgány a poradní instituce Unie v jednom z jazyků Smluv a obdržet odpověď ve stejném jazyce.“*

V článku 21 odst. 1 SFEU stanoví, že každý občan má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států.

⁵ DISTLER, Katrin, ESSERS, Ger. *Guide for Mobile European Workers*. European Trade Union Confederation (ETUC) 2011, s. 65.

⁶ Tamtéž.

⁷ KONLE-SEIDL, R. Volný pohyb pracovníků. In: *Europarl.europa.eu* [online]. 1. 10. 2021 [cit. 2022-05-28] Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/41/volny-pohyb-pracovniku>

Volným pohybem pracovníků se zabývá článek 45 odst. 2 SFEU, podle kterého je volný pohyb pracovníků v EU zajištěn a „zahrnuje odstranění jakékoli diskriminace mezi pracovníky členských států na základě státní příslušnosti, pokud jde o zaměstnávání, odměnu za práci a jiné pracovní podmínky“. Právo volného pohybu pracovníků zahrnuje následující práva:

- a) ucházet se o skutečně nabízená pracovní místa;
- b) pohybovat se za tím účelem volně na území členských států;
- c) pobývat v některém z členských států za účelem výkonu zaměstnání v souladu s právními a správními předpisy, jež upravují zaměstnávání vlastních státních příslušníků;
- d) zůstat na území členského státu po skončení zaměstnání za podmínek, které budou předmětem nařízení vydaných Komisí.⁸

Další důležitou právní normou v této oblasti je Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Text s významem pro EHP) (dále jen „Směrnice EP a Rady 2004/38/ES“).

Uvedená směrnice vymezuje nejen práva a povinnosti přeshraničních pracovníků, ale i práva státu, ve kterém přeshraniční pracovník pracuje, vůči němu, stejně tak práva rodinných příslušníků takového pracovníka. Pokud jde o definici rodinného příslušníka, tak je obsažena v článku 2 Směrnice EP a Rady 2004/38/ES, podle kterého je rodinným příslušníkem manžel nebo manželka, partner nebo partnerka (v případě registrovaného partnerství), potomci mladší 21 let, případně takoví potomci, kteří jsou vyživovaní (např. studující děti), a předci v přímé linii, kteří jsou vyživovanými osobami.

⁸ SVOBODA, P. Úvod do evropského práva. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 285. ISBN 978-80-7400-752-1.

2.3 Shrnutí

V EU existuje několik typů pracovní migrace. Jedná se o vyslané pracovníky, migrující pracovníky, nadnárodní pracovníky a pendlery (přeshraniční pracovníky).

Jednou z velmi často se vyskytujících skupin migrujících pracovníků je skupina pendlerů, což jsou pracovníci, kteří žijí v jedné zemi a pracují v jiné (sousední) zemi.

3 Sociální zabezpečení pendlerů dle unijního práva

V centru pozornosti této práce stojí oblast sociálního zabezpečení a uplatnění sociálního zabezpečení v případě pendlerů. Než bude přistoupeno k vlastnímu jádru práce, tedy k analýze některých specifických otázek sociálního zabezpečení pendlerů očima unijní judikatury, je třeba nejprve vymežit právní rámec, ve kterém se následně uvedené příklady budou pohybovat. Je tedy nutné v obecné rovině vysvětlit problematiku koordinace sociálního zabezpečení a zodpovědět otázku, jaké její aspekty jsou v případě pendlerů relevantní.

3.1 Smlouva o fungování EU

Smlouva o fungování Evropské unie („SFEU“) je základní právní normou, která zakotvuje hlavní právní zásady a základní oblasti zájmu unijního práva. Upravuje mimo jiné i vnitřní trh, který je vymezen v článku 26 SFEU.⁹ V uvedeném článku v odst. 2 SFEU je vymezeno, že vnitřní trh zahrnuje „*prostor bez vnitřních hranic*“,¹⁰ v jehož rámci je možný volný pohyb zboží, osob, ale také služeb a kapitálu. Nicméně je třeba v respektovat SFEU a další právní předpisy.¹¹

Pokud jde o pracovní migraci, je relevantní ustanovení článku 45 a následujících, které pojednávají o volném pohybu osob, služeb a kapitálu. Podle článku 45 odst. 1 SFEU „*je zajištěn volný pohyb pracovníků v Unii*“. ¹² SFEU dále vysvětluje, co se pod pojmem volného pohybu pracovníků myslí. Je to především požadavek na odstranění diskriminace mezi pracovníky členských států na základě státní příslušnosti, „*pokud jde o zaměstnávání, odměnu za práci a jiné pracovní podmínky*“. ¹³

Výše uvedená práva, která jsou pracovníkovi z členského státu zaručena, mohou být uplatňována kdykoliv, nicméně SFEU stanoví výjimky, kdy mohou být tato práva omezena. Je to možné učinit v zájmu veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti a ochrany veřejného zdraví.¹⁴

⁹ Smlouva o fungování Evropské unie, C 326/47, 26.10.2012.

¹⁰ Smlouva o fungování Evropské unie, C 326/47, 26.10.2012.

¹¹ TOMÁŠEK, M. a kol. *Právo Evropské unie*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2021, s. 206. ISBN 978-80-7502-491-6. .

¹² Smlouva o fungování Evropské unie, C 326/47, 26.10.2012, čl. 45, odst. 1.

¹³ Smlouva o fungování Evropské unie, C 326/47, 26.10.2012, čl. 45, odst. 2.

¹⁴ Smlouva o fungování Evropské unie, C 326/47, 26.10.2012, čl. 45, odst. 3.

3.2 Volný pohyb pracovníků podle Nařízení EP a Rady č. 492/2011

Volný pohyb pracovníků je zaručen nejen SFEU, ale také dalšími právními normami, mezi které patří Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie (dále jen Nařízení EP a Rady č. 492/2011).¹⁵

Uvedené nařízení rámcově zakotvuje volný pohyb pracovníků v rámci Evropské unie, jejich práva a povinnosti, ale také práva a povinnosti států vůči nim. Navazuje na nařízení Rady (EHS) č. 161/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství, které bylo v průběhu desítek let několikrát podstatně změněno. Hlavním cílem Nařízení EP a Rady č. 492/2011 bylo odstranit diskriminaci mezi pracovníky členských států na základě státní příslušnosti a podpořit volný pohyb pracovníků v rámci Unie. Dle odst. 6 úvodních ustanovení, *„aby mohlo být právo volného pohybu vykonáváno za objektivních podmínek svobody a důstojnosti, musí být fakticky i právně zajištěna rovnost zacházení ve všech věcech, které se týkají vlastního výkonu zaměstnání a přístupu k bydlení, a rovněž odstraněny překážky mobility pracovníků, zejména pokud jde o podmínky začlenění rodiny pracovníka do prostředí hostitelské země“*.¹⁶

Hlavní oblasti, na které se uvedené nařízení zaměřuje, jsou přístup k zaměstnání, výkon zaměstnání a rovnost zacházení, rodiny migrujících pracovníků a spolupráce členských států s Komisí.

Z hlediska vlastního tématu práce je důležité zmínit, že členské státy mají zakázáno užívat takových právních nebo správních předpisů, které by omezovaly nabídku nebo poptávku práce požadavky, jež by neplatily pro tuzemské státní příslušníky nebo by mohli znemožnit přístup na trh práce příslušníkům jiných členských států.

Důležitý je také zákaz diskriminace, který je stanoven v článku 7 odst. 1 nařízení, který stanoví, že *„s pracovníkem, který je státním příslušníkem členského státu, nesmí být na území jiného členského státu zacházeno z důvodu jeho státní příslušnosti jinak než s tuzemskými pracovníky, jde-li o podmínky zaměstnávání*

¹⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie, OJ L 141, 27.5.2011.

¹⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie, OJ L 141, 27.5.2011, odst. 6.

*a pracovní podmínky, zejména z oblasti odměňování, skončení pracovního poměru a návratu k povolání nebo opětného zaměstnání, pokud se stal nezaměstnaným“.*¹⁷

Důležité je pak i ustanovení článku 7 odst. 2 nařízení, který zaručuje, že zaměstnanci jiných unijních států požívají stejné sociální a daňové výhody jako zaměstnanci tuzemští. Jakékoliv ujednání v pracovní smlouvě nebo v kolektivní smlouvě „*týkající se přístupu k zaměstnání, odměňování a jiných pracovních podmínek nebo podmínek skončení pracovního poměru*“ je navíc podle článku 7 odst. 4 neplatné.¹⁸

3.3 Koordinace sociálního zabezpečení podle Nařízení EP a Rady č. 883/2004

Hlavním dokumentem pro koordinaci sociálního zabezpečení je Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (dále jen „Nařízení EP a Rady č. 883/2004“).¹⁹ Toto nařízení bylo přijato, protože problematika vnitrostátního zabezpečení spadá do rámce volného pohybu osob a snaha Evropského parlamentu a Rady byla taková, aby došlo ke zlepšení podmínek zaměstnávání, současně byla sledována snaha o zjednodušení pravidel této problematiky, která byla vytvořená v 70. letech 20. století a od té doby mnohokrát aktualizována a doplňována, a to především v souvislosti s judikaturou Soudního dvora.²⁰

Hlavním cílem Nařízení EP a Rady č. 883/2004 bylo vypracování systému koordinace, neboť každý členský stát má svůj vlastní systém sociálního zabezpečení a současně podle bodu (7) úvodních ustanovení byla deklarována zásada, že „*toto nařízení se použije na státní příslušníky členského státu a osoby bez státní příslušnosti a uprchlíky bydlící na území členského státu, na které se vztahují nebo se vztahovaly právní předpisy jednoho nebo více členských států,*

¹⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie, OJ L 141, 27.5.2011, čl. 7, odst. 1.

¹⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie, OJ L 141, 27.5.2011, čl. 7, odst. 4.

¹⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, OJ L 166, 30.4.2004.

²⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, OJ L 166, 30.4.2004, preambule.

jakož i na jejich rodinné příslušníky a jejich pozůstalé".²¹ Jinými slovy je tedy možné konstatovat, že na osobu, která má trvalý pobyt v ČR, pracuje v ČR a není zaměstnavatelem vysílána do jiného členského státu EU jako vyslaný pracovník, se vztahují právní předpisy upravující systém sociálního zabezpečení platné v ČR, tedy především zákon č. 140/1994 Sb., o sociálním zabezpečení, zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, atd. Takový pracovník nebude tím, na kterého se vztahuje výše uvedené nařízení. Naopak všechny skupiny pracovníků uvedených v kapitole 1.1, tedy migrující pracovníci, vyslaní pracovníci, nadnárodní pracovníci a přeshraniční pracovníci budou skupina, na kterou se bude toto nařízení vztahovat.

Hlavní zásadou, kterou je nutné v oblasti sociálního zabezpečení migrujících zaměstnanců dodržovat, je, jak uvedl Evropský soudní dvůr, zásada rovného zacházení. Další důležitou zásadou je pak zásada přiměřenosti, podle které je nutné zajistit, aby skutečnosti nebo události, které jsou v rámci sociálního zabezpečení posuzovány, nebyly posuzovány odlišně, zároveň aby to nevedlo k případnému souběhu dávek stejného druhu.

Další důležitou zásadou, kterou Nařízení EP a Rady č. 883/2004 vytyčuje, je zásada, že osoba, která se pohybuje v systému sociálního zabezpečení v rámci EU, může být podřízena sociálnímu zabezpečení pouze jednoho státu, a to podle bodu 18 úvodních ustanovení, který stanoví, že *„je vhodné určit jako použitelné právní předpisy zpravidla právní předpisy toho členského státu, v němž je dotyčná osoba zaměstnaná nebo samostatně výdělečně činná*".²² Nicméně hned v následujícím bodě nařízení připouští možnost odchýlení se od této zásady ve zvláštních situacích, které odůvodňují jiná kritéria použitelnosti. Současně podle odst. 20 úvodních ustanovení: *„V oblasti dávek v nemoci, mateřství a rovnocenných otcovských dávek by měla být poskytována ochrana pojištěným osobám i jejich rodinným příslušníkům žijícím nebo pobývajícím v jiném než příslušném členském státě*".²³

²¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, OJ L 166, 30.4.2004.

²² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, OJ L 166, 30.4.2004, odst. 18.

²³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, OJ L 166, 30.4.2004, odst. 20.

Je možné vyvodit, že Nařízení EP a Rady č. 883/2004 vytyčuje základní zásadu pro použití systémů sociálního zabezpečení v případě takových pracovníků, kteří mají bydliště v jednom státě EU, ale pracují v jiném. V takovém případě platí obecná zásada, že se použijí pravidla sociálního zabezpečení platící ve státě, kde dotyčná osoba pracuje a je výdělečně činná. Ať už jde o zaměstnance nebo osobu samostatně výdělečně činnou, většinou daně platí tam, kde má po převážnou část roku trvalé bydliště, zatímco odvody na sociální účely a politiku zaměstnanosti se zpravidla strhávají ze mzdy a odvádí v zemi, kde tato osoba působí. Tato problematika je samozřejmě stát od státu různě složitá, nicméně v obecné rovině je možné ji výše uvedeným způsobem generalizovat. Vzhledem ke skutečnosti, že situace, které v životě nastávají, nejsou přesně podle formulí vymezených v zákoně, může život přinést mnoho drobnějších nebo závažnějších odlišností, jež mohou způsobit, že se uvedená právní pravidla nebudou vůbec vztahovat na konkrétní případy.

V případě rodinných dávek Nařízení EP a Rady č. 883/2004 konstatuje, že se jedná o dávky, které jsou v jednotlivých členských zemích EU rozdílné.²⁴ Poskytují ochranu především v některých „klasických“ případech, nicméně některé z těchto dávek pak mají zvláštní povahu, a proto o nich musel rozhodnout Soudní dvůr.

V případě nařízení (obdobně jako u jiného právního předpisu) je nutné vymezit oblast působnosti, která může být osobní, územní, věcná a časová.²⁵ Pokud jde o územní, věcnou a časovou působnost, nejsou pro tematiku této práce příliš důležité – je možné konstatovat, že místní působnosti nařízení jsou členské státy EU, věcná oblast pak představuje vztahy mezi subjekty související se sociálním zabezpečením pracovníků a jejich rodinných příslušníků a časová působnost je stanovena rokem 2010, kdy nařízení vstoupilo v účinnost.

²⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, OJ L 166, 30.4.2004, odst. 34.

²⁵ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 8., aktualiz. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-838-9.

Pokud jde o věcnou působnost, je vymezena v článku 3 Nařízení EP a Rady č. 883/2004, který stanoví, že se nařízení vztahuje na: dávky v nemoci, dávky v mateřství (případně otcovské dávky), dávky v invaliditě, dávky ve stáří, pozůstalostní dávky, dávky při pracovních úrazech, nemocech z povolání, pohřebné, dávky v nezaměstnanosti, předdůchodové dávky a rodinné dávky. Pro potřeby této práce jsou nejdůležitější dávky v mateřství (otcovské dávky) a rodinné dávky.

Pro úplnost je možné dodat, že rodinnou dávkou jsou myšleny „*všechny věcné nebo peněžité dávky určené k vyrovnání rodinných výdajů, s výjimkou záloh na výživné a zvláštních dávek při narození dítěte a při osvojení dítěte*“.²⁶

Osobní oblast působnosti je ovšem velmi důležitá, protože vymezuje okruh osob, na které se dané nařízení vztahuje. Osobní oblast působnosti současně vymezuje článek 2 Nařízení EP a Rady č. 883/2004. Podle uvedeného článku se nařízení vztahuje na státní příslušníky členského státu EU, ale současně také i na „*osoby bez státní příslušnosti a uprchlíky bydlící v některém členském státě, kteří podléhají nebo podléhali právním předpisům jednoho nebo více členských států*“.²⁷ Tedy nejedná se pouze o pracovníky, kteří pracují a bydlí v různých státech, ale nařízení platí i pro další okruh osob. Současně, což je pro potřeby této práce ještě důležitější, se uvedené nařízení podle článku 2 odst. 1 vztahuje na jejich rodinné příslušníky a pozůstalé, tedy na rodinné příslušníky a pozůstalé nejen uprchlíků a osob bez státní příslušnosti, ale také migrujících pracovníků nebo pendlerů.

3.4 Provedení podle Nařízení EP a Rady (ES) č. 987/2009

Nařízení EP a Rady č. 883/2004 bylo sice přijato v roce 2004, ale účinným se stalo až v roce 2010 v souvislosti s přijetím Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (dále jen Nařízení EP a Rady č. 987/2009). Cílem vydání uvedeného nařízení bylo především zajištění transparentnosti, která se vztahuje na kritéria, jež musí instituce jednotlivých členských států uplatňovat, současně podle odst. 13 úvodních ustanovení „*toto*

²⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, OJ L 166, 30.4.2004.

²⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, OJ L 166, 30.4.2004.

*nařízení stanoví opatření a postupy, jejichž cílem je podpořit mobilitu zaměstnanců a nezaměstnaných osob. Přeshraniční pracovníci, kteří se stali zcela nezaměstnanými, se mohou přihlásit u služeb zaměstnanosti jak v zemi svého bydliště, tak i v členském státě, ve kterém byli naposledy zaměstnáni. Nárok na dávky by však měli mít pouze v členském státě svého bydliště“.*²⁸

Současně toto nařízení stanoví pravidla pro spolupráci institucí jednotlivých členských států a výměnu údajů mezi nimi i další prováděcí pravidla, která zahrnují možnost uzavření úmluv mezi jednotlivými členskými státy, případně pravidla určení použitelných právních předpisů.

V otázce sociálního zabezpečení je pak důležitý článek 60 Nařízení EP a Rady č. 987/2009, který provádí články 67 a 68 Nařízení EP a Rady č. 883/2004. Podle uvedeného článku se v případě poskytnutí rodinných dávek přihlíží k situaci celé rodiny tak, jako by „*se na všechny dotyčné osoby vztahovaly právní předpisy dotčeného členského státu a všechny dotyčné osoby v tomto členském státě měly bydliště, zejména pokud jde o nárok určité osoby na takové dávky*“.²⁹

3.5 Právní vymezení sociálního zabezpečení pendlerů

V souvislosti s dávkami pro rodinné příslušníky pendlerů je bezesporu relevantní uvedené nařízení, tedy Nařízení EP a Rady (ES) č. 883/2004. Toto nařízení vymezuje přeshraniční pracovníky jako osoby, které jsou zaměstnané, anebo samostatně výdělečně činné v některém členském státě a které mají bydliště v jiném členském státě, „*do něhož se zpravidla vrací denně nebo alespoň jednou týdně*“.³⁰

²⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, OJ L 166, 30.4.2004.

²⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, OJ L 284, 30.10.2009, čl. 60, odst. 1.

³⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, OJ L 166, 30.4.2004, čl. 1 písm. f).

Nařízení současně vymezuje i dávky, na které se vztahuje, a mezi takovými dávkami jsou dávky v mateřství (případně otcovské dávky) a rodinné dávky. Nařízení dále stanoví několik pravidel v oblasti dávek, mezi které patří například zákaz souběhu těchto dávek. S tím souvisí i článek 11 odst. 1, který stanoví: „Osoby, na které se vztahuje toto nařízení, podléhají právním předpisům pouze jediného členského státu.“³¹

Přeshraniční pracovník je registrovaný k sociálnímu zabezpečení podle Nařízení EP a Rady č. 883/2004, konkrétně článkem 11 odst. 3. Uvedené ustanovení stanoví, že se „na zaměstnance nebo osobu samostatně výdělečně činnou v členském státě vztahují právní předpisy tohoto členského státu“.³²

Pokud jde o sociální oblast, je možné konstatovat, že pendleři mají nárok na lékařské služby členského státu, ve kterém platí sociální příspěvky, tedy jedná se zpravidla o stát, kde jsou zaměstnání. Ovšem rodina pendlerů, která většinou zůstává ve státě, kde má dotyčný zaměstnanec bydliště, také musí mít nárok na lékařské ošetření, a to právě v zemi svého bydliště.

3.6 Shrnutí

V problematice práv pendlerů s důrazem na sociální dávky je nutné konstatovat, že unijní právo vymezuje několik základních pravidel. Předně se jedná o zajištění volného pohybu pracovníků v rámci EU a zákaz diskriminace, pokud se jedná o samotné zaměstnávání, odměnu za práci a pracovní podmínky. Toto je vymezeno v SFEU.

Dále jsou výše uvedené zásady ještě rozvedeny v nařízení EP a Rady č. 492/2011, kde je stanoveno, že s příslušníkem jiného členského státu se musí zacházet stejně jako s tuzemskými pracovníky, přičemž nařízení k zaměstnávání, pracovním podmínkám a odměňování přidává ještě zákaz diskriminace v souvislosti se skončením pracovního poměru, opětovné zaměstnání, případně i situaci, kdy se dotyčný stal nezaměstnaným.

³¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, OJ L 166, 30.4.2004, čl. 11, odst. 1.

³² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, OJ L 166, 30.4.2004, čl. 11, odst. 3.

Pro práci je bezesporu nejdůležitější článek č. 7 odst. 2 nařízení EP a Rady č. 492/2011, který zahraničním pracovníkům členských států EU zaručuje stejné sociální a daňové výhody, jaké mají tuzemští pracovníci.

Na pendlery, kteří pracují v jiném členském státě, než mají trvalý pobyt, se vztahují právní předpisy o sociálním zabezpečení státu, v němž pracují.

4 Judikatura v otázce rodinných příslušníků pendlerů

V první řadě v souvislosti s rodinnými pracovníky pendlerů je třeba konstatovat, že tito jsou podle judikatury Soudního dvora „nepřímými adresáty rovného zacházení”,³³ které je přiznáno pendlerovi, a to v souladu s nařízením č. 492/2011.

V čem tedy tkví základní problém rodin pendlerů v souvislosti se sociálními dávkami? Je to především v otázce, jak přistupovat k sociálním dávkám pro jejich rodinné příslušníky, když jsou tyto dávky čerpány v jiném státě, než ve kterém pendler odvádí sociální a zdravotní pojištění.

Ze starší judikatury je možné vyzdvihnout některá rozhodnutí, která se zabývají přeshraničními pracovníky a jejich právy. Tato rozhodnutí mohou být aplikovaná jak na přeshraniční pracovníky jako takové, tak i na tzv. pendlery.

4.1 Příspěvky čerpané na děti

4.1.1 Spojené případy Zachow a Hoever (1996)

Judikát týkající se spojených věcí C-245/94 a C-312/94 se zabýval problematikou rodinných dávek v obecnějším pojetí, nicméně je důležité ho zmínit, protože vymezil určitý přístup k posouzení toho, co je a co není rodinnou dávkou, na kterou se vztahují unijní předpisy a zákaz diskriminace.³⁴

4.1.1.1 Vymezení problému

V obou případech paní Hoeverové a Zachowové (proti spolkové zemi Porýní-Vestfálsko) se jednalo o vyplacení příspěvku na výchovu dětí. Německý příspěvek byl v té době součástí opatření rodinné politiky a byl přiznáván podle Bundeserziehungsgeldgesetz, tedy spolkového zákona o poskytování příspěvku na výchovu. Tento zákon stanovil, že osoba, která má trvalé bydliště na území, na něž se vztahuje tento zákon, a buď má v domácnosti nezaopatřené dítě, nebo pečuje a vychovává toto dítě a není na plný úvazek zaměstnaná, má na tento příspěvek nárok. Na příspěvek měl nárok i občan členského státu EU, který pracoval

³³ Rozsudek ze dne 2. dubna 2020, Caisse pour l'avenir des enfants, C-802/18, EU:C:2020:269, bod 36.

³⁴ Rozsudek ze dne 10. října 1996, Hoever a Zachow, C-245/94 a C-312/94, EU:C:1996:379, bod 27.

v Německu a splňoval podmínky výše uvedeného ustanovení.³⁵ Současně podle německého právního řádu byla osoba v Německu zaměstnaná, pokud pracovala po dobu nejméně 15 hodin týdně.

V případech obou žen (Hoeverová i Zachowová) byly ony i jejich manželé státními příslušníky Německa, ale všichni žili v Nizozemsku. Paní Hoeverová pracovala 10 hodin týdně v Německu, když šla na mateřskou dovolenou, paní Zachowová nebyla v Německu zaměstnaná. Oba manželé pracovali v Německu na plný úvazek. V případě obou žen byla žádost na příspěvek na výchovu zamítnuta správními orgány země Porýní-Vestfálsko.

4.1.1.2 Rozbor judikátu

Přestože se uvedený judikát vztahoval ještě na nařízení, které bylo v platnosti před Nařízením EP a Rady č. 883/2004, je možné rozhodnutí Soudního dvora zobecnit a v současné době pro posouzení problematiky pendlerů posoudit.

Soudní dvůr se v tomto případě zabýval pojmem rodinných dávek, které byly podle tehdy platného nařízení č. 1408/71, konkrétně jeho článku 1 písm. u) bodu i) chápány jako „*veškeré věcné nebo peněžní dávky určené k pokrytí rodinných výdajů podle právních předpisů stanovených v článku 4 odst. 1 písm. h) s výjimkou zvláštních dávek uvedených v příloze II*“.

Soud se tedy v první řadě zabýval skutečností, zda je příspěvek na výchovu a dovolenou (mateřskou, příp. otcovskou) rodinnou dávkou ve smyslu uvedeného nařízení. Dále pak i otázkou, zda o tento příspěvek může žádat manželka osoby zaměstnané v Německu, přestože rodina žije v jiném státě.

V souvislosti s klasifikací dávky Soudní dvůr rozhodl, že posouzení, zda konkrétní dávka spadá do kategorie rodinných dávek, na které se vztahuje výše uvedené nařízení, závisí na složkách každé dávky, účelu a podmínkách jejího vyplácení, nikoliv na tom, zda je domácím právním předpisem označena za sociální dávku.

Dále Soudní dvůr vyvodil, že dávku je možné označit za dávku sociálního zabezpečení v případě, že je poskytována příjemcům bez individuálního posouzení osobních potřeb či na základě posouzení konkrétního postavení.

³⁵ Rozsudek ze dne 10. října 1996, Hoever a Zachow, C-245/94 a C-312/94, EU:C:1996:379, bod 27.

4.1.1.3 Rozhodnutí

Soudní dvůr se jednoznačně přiklonil k tomu, že příspěvek na výchovu a dovolenou, o kterou obě ženy žádaly, je nutné považovat za rodinnou dávku ve smyslu výše uvedeného nařízení.

Současně Soudní dvůr rozhodl o tom, zda jsou paní Hoeverová nebo Zachowová těmi osobami, na něž se vztahuje nařízení č. 1408/71. V těchto případech ani jedna z žen nebyla osobou, na kterou by se uvedené nařízení vztahovalo, protože ani jedna nesplňovala podmínku stanovenou německým zákonem. Nicméně manželé těchto žen tuto podmínku splňovali, a tak se na ně možnost čerpání rodinného příspěvku podle nařízení č. 1408/71 vztahovala.

4.1.1.4 Význam judikátu

Hlavní význam tohoto judikátu je především v definici rodinného příspěvku, na který se vztahují základní pravidla a principy. Toto vymezení rodinné dávky je možné aplikovat i dnes, a proto je rozhodně možné shrnout, že znakem rodinné dávky je jednak vymezení pozitivní, jednak negativní. Pozitivní vymezení je takové, že se jedná o dávku, jejíž složky, ale i podmínky vyplácení a účel tohoto vyplácení odpovídají sociální dávce. Negativní vymezení je pak to, že se jedná o dávku, která není vyplácená na základě individuálního posouzení případu.

4.1.2 Tiroler Gebietskrankenkasse proti Michaelu Moserovi (2018)

4.1.2.1 Vymezení problému

V tomto případě se jednalo o rodinu Michaela Mosera, všichni členové této rodiny (manžel, manželka a děti) žili v Německu. Od roku 1992 byl pan Moser zaměstnán v Německu, jeho žena zase od roku 1996 pracovala v Rakousku. V roce 2011 se manželům narodila první dcera, a tak paní Moserová čerpala mateřskou dovolenou. V roce 2013 se manželům narodila druhá dcera a paní Moserová si domluvila se svým zaměstnavatelem další rodičovskou dovolenou do května 2015. Žena pobírala německý rodičovský příspěvek a německý příspěvek pro rodiče. Zdravotní pojišťovna pro Tyrolsko jí vyplatila vyrovnávací dávku k rakouskému rodičovskému příspěvku dle jejího příjmu, a to od října 2013 do června 2014. Paní Moserová se obrátila na soud s žalobou, kterou se domáhala vyplacení vyrovnávací dávky do

srpna 2014, čemuž soud vyhověl. Na soud se obrátil i pan Moser s žalobou, v rámci níž požadoval vyplacení dodatečné vyrovnávací dávky, která byla rozdílem mezi německým a rakouským rodičovským příspěvkem. Tato žaloba byla zamítnuta, nicméně v odvolání bylo panu Moserovi vyhověno. Celý případ se dostal až k rakouskému Nejvyššímu soudu, který se následně obrátil na Soudní dvůr.³⁶

4.1.2.2 Rozbor judikátu

V rámci řízení bylo nutné vyřešit především dvě otázky. První byla: *„Musí být čl. 60 odst. 1 druhá věta nařízení č. 987/2009 vykládán v tom smyslu, že členský stát příslušný jako další v pořadí (Rakouská republika) má rodiči s bydlištěm a zaměstnáním v členském státě, který je přednostně příslušný (Spolková republika Německo) podle čl. 68 odst. 1 písm. b) bodu i) nařízení č. 883/2004, jako rodinnou dávku vyplatit rozdíl mezi rodičovským příspěvkem [Elterngeld], poskytovaným v přednostně příslušném členském státě, a rodičovským příspěvkem [Betreuungsgeld] ve variantě odvozené od příjmu, stanoveným v druhém členském státě, jestliže oba rodiče se společnými dětmi bydlí v přednostně příslušném členském státě a v členském státě, který je příslušný jako další v pořadí, vykonává výdělečnou činnosti jakožto přeshraniční pracovník pouze druhý rodič?“³⁷*

Dále bylo třeba vyřešit otázku, zda v případě, že na první dotaz bude odpovězeno kladně, je třeba rodičovský příspěvek ve variantě odvozené od příjmu vypočítat podle skutečně dosaženého příjmu ve státě zaměstnání nebo podle příjmu, kterého by bylo dosaženo ze srovnatelné výdělečné činnosti v členském státě druhém příslušném v pořadí.

V rámci první otázky pak bylo třeba vyřešit výklad článku 60 odst. 1 Nařízení EP a Rady č. 987/2009, konkrétně ustanovení, že se má přihlídnout k situaci *„celé rodiny, jako by se na všechny dotyčné osoby vztahovaly právní předpisy dotčeného členského státu“*. Zároveň je zde třeba respektovat zásadu, že dotyčný má právo požadovat rodinné dávky pro své rodinné příslušníky, kteří mají bydliště v jiném členském státu, než se je stát, který by za normálních okolností takové dávky vyplácel. Výše uvedené souvisí s článkem 67 Nařízení EP a Rady č. 883/2004, který

³⁶ Rozsudek ze dne 18. září 2019, *Tiroler Gebietskrankenkasse v. Michaelu Moserovi*, C-32/18, nezveřejněný, EU:C:2019:752.

³⁷ Rozsudek ze dne 18. září 2019, *Tiroler Gebietskrankenkasse v. Michaelu Moserovi*, C-32/18, nezveřejněný, EU:C:2019:752.

podle Soudního dvora „*má usnadnit migrujícím pracovníkům získávání rodinných přídatků ve státech, ve kterých jsou zaměstnáni, pokud se jejich rodina nepřemístila s nimi, a zejména zabránit tomu, aby členský stát mohl učinit poskytnutí nebo výši rodinných dávek závislými na bydlišti rodinných příslušníků pracovníka v členském státě, který dávky poskytuje*“.³⁸

V případě paní Moserové tak, pokud je v rakouském právním předpisu stanoveno, že přiznání příspěvku je závislé na dosažení doby pojištění na rakouském území, je třeba to vykládat tak, že je tato podmínka splněná i v okamžiku, kdy osoba pracovala na území jiného členského státu. Nicméně je třeba zdůraznit, že určité omezení zakládá článek 67 Nařízení EP a Rady č. 883/2004 a článek 68 Nařízení EP a Rady č. 883/2004, který vylučuje souběh několika sociálních podpor dle různých právních předpisů. V případě takového souběhu mají přednost právní předpisy členského státu místa bydliště dětí.

K souběhu je třeba pro úplnost ještě doplnit, že vyloučení tohoto souběhu má zajistit, že nebudou jednomu příjemci vypláceny dávky dle několika právních předpisů, nicméně dávka, která následně bude příjemci vyplacena, se bude rovnat nejpříznivější částce, jež by obdržel podle kteréhokoliv právního předpisu.

4.1.2.3 Rozhodnutí

Soudní dvůr vyložil ustanovení článku 60 Nařízení EP a Rady č. 987/2009 tak, že výraz právní předpisy dotčeného státu musí být vykládán tím způsobem, že se může jednat o právní předpisy státu, které se na danou situaci použijí, ale také v případě souběhu předpisů, kdy je vyplácen vyrovnávací doplatek.

Dále soud rozhodl, že z důvodu rovného nakládání s dávkami je třeba při výpočtu vyrovnávacího doplatku vyjít ze skutečně dosažených příjmů, v tomto případě z výdělečné činnosti pana Mosera v Německu.

³⁸ Rozsudek ze dne 18. září 2019, *Tiroler Gebietskrankenkasse v. Michaelu Moserovi*, C-32/18, nezveřejněný, EU:C:2019:752.

Podle Soudního dvora: „*Za těchto podmínek, odhlédneme-li od praktických obtíží, s nimiž se příslušné orgány mohou při výpočtu dávek na základě referenčních příjmů žadatelů setkat, výklad spočívající ve stanovení částky vyrovnávacího doplatku na základě příjmu skutečně dosaženého ve státě zaměstnání, je v souladu s cílem sledovaným jak dotčenými vnitrostátními právními předpisy, tak ustanoveními unijního práva v oblasti sociálního zabezpečení migrujících pracovníků.*“³⁹

Zajímavý je i dovětek, který Soudní dvůr k tomuto judikátu připojil, finanční příspěvek „*představuje ve variantě odvozené od příjmu dávku nahrazující příjem z výdělečné činnosti, což umožňuje pracovníkovi pobírat dávku ve výši odpovídající částce odměny za práci, kterou pobíral v okamžiku poskytnutí tohoto příspěvku. Za účelem dosažení tohoto cíle musí být tedy podmínky odměňování posouzeny ve státě zaměstnání, zejména pak proto, že v rámci přeshraničních situací jsou mzdy ve státě zaměstnání pracovníka zpravidla vyšší.*“⁴⁰

4.1.2.4 Význam judikátu

Hlavní význam tohoto judikátu spočívá ve skutečnosti, že rodinné nebo sociální dávky, které jsou pobírány na děti, mohou být posuzovány v případě pendlerů podle právního řádu členského státu, ve kterém má dítě (a rodiče) pobyt, ale také podle právního řádu, ve kterém zpravidla jeden z rodičů pracuje. V případě souběhu dvou právních předpisů (každý rodič pracuje v jiném státě) se postupuje podle článku 68 odst. 1 písm. b) a i) Nařízení EP a Rady č. 883/2004.

4.1.3 Možnost uplatňování rodinné dávky na dítě partnera (2020)

Další judikát z roku 2020 akcentoval jinou rovinu problému sociálního zabezpečení rodinných příslušníků pendlerů, protože se soustředil na otázku, kdo je a kdo není rodinným příslušníkem, na koho tedy mohou být čerpány sociální dávky, na už koho nikoliv.

³⁹ Rozsudek ze dne 18. září 2019, *Tiroler Gebietskrankenkasse v. Michaelu Moserovi*, C-32/18, nezveřejněný, EU:C:2019:752.

⁴⁰ Rozsudek ze dne 18. září 2019, *Tiroler Gebietskrankenkasse v. Michaelu Moserovi*, C-32/18, nezveřejněný, EU:C:2019:752, odst 54.

4.1.3.1 Vymezení problému

V roce 2020 se Evropský soudní dvůr zabýval otázkou pendlera,⁴¹ který pracoval v Lucembursku a v té době bydlel i s manželkou a dětmi ve Francii. Pokud jde o rodinnou situaci, je třeba konstatovat, že v rodině pendlujícího pracovníka žilo ještě dítě jeho manželky z přechodného vztahu, které měla manželka ve výhradní péči. Do roku 2016 měla tato rodina v Lucembursku nárok na rodinné přídavky na všechny děti.

V roce 2016 ovšem v Lucembursku nabyl účinnosti zákon, který jako rodinné příslušníky chápe pouze partnera či partnerku (manžela nebo manželku), případně děti, nikoliv už děti manžela či manželky. Na příspěvek na dítě manželky pendlera tak rodině zanikl nabytím účinnosti tohoto zákona nárok. Současně bylo kompetentním orgánem lucemburského sociálního zabezpečení rodině sděleno, že nárok na přídavek na dítě z předchozího vztahu zanikl přijetím uvedené lucemburské právní normy, protože toto dítě již není nadále považováno za rodinného příslušníka ve smyslu Nařízení EP a Rady č. 883/2004.

4.1.3.2 Rozbor judikátu

Soudní dvůr se zabýval některými otázkami souvisejícími se sociální zabezpečením rodinných příslušníků pendlera. V první řadě se jednalo o otázku, zda je možné lucemburský rodinný příspěvek považovat za sociální výhodu ve smyslu článku 45 SFEU, případně ve smyslu článku 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011. Druhou otázkou byla v případě kladného zodpovězení první otázky problematika rodinných příslušníků, tedy zda má definice rodinného příslušníka podle unijního práva přednost vzhledem k definici rodinného příslušníka před vnitrostátní právní úpravou. Kromě toho se pozornost Soudního dvora soustředila na rodinné dávky.

V případě první otázky je třeba vzít v potaz, že podle článku 45 odst. 2 SFEU je nutné odstranit jakoukoliv diskriminaci v souvislosti s volným pohybem pracovníků, tedy není možné, aby jeden členský stát diskriminoval pracovníka, který na jeho území pracuje, ale nebydlí.

⁴¹ Rozsudek ze dne 2. dubna 2020, Caisse pour l'avenir des enfants, C-802/18, EU:C:2020:269, bod 36.

Tato diskriminace je podle uvedeného ustanovení vztažena především na samotné zaměstnávání, odměnu za práci a pracovní podmínky. Pro posuzovaný případ je bezesporu nejdůležitější zákaz diskriminace v oblasti odměňování za práci, protože do oblasti odměn za práci je možné zahrnout stejně tak i sociální a daňové výhody.⁴²

Podle článku 7 odst. 1 nařízení 492/2011 „s pracovníkem, který je státním příslušníkem členského státu, nesmí být na území jiného členského státu zacházeno z důvodu jeho státní příslušnosti jinak než s tuzemskými pracovníky, jde-li o podmínky zaměstnávání a pracovní podmínky, zejména z oblasti odměňování, skončení pracovního poměru a návratu k povolání nebo opětovného zaměstnání, pokud se stal nezaměstnaným“. Současně podle článku 7 odst. 2 nařízení 492/2011 přeshraniční pracovník či pendler požívá stejné sociální a daňové výhody jako tuzemští pracovníci.

Tedy zde je možné vyvodit, že Soudní dvůr jednoznačně chápe pojem nediskriminace v oblasti odměňování za práci komplexněji, tedy věcná působnost norem je vymezena spíše šířeji. Odměňování za práci se tak nevztahuje pouze na mzdu nebo plat zaměstnance, ale je možné to vztáhnout i na daňové zvýhodnění, případně daňové bonusy související s rodinným stavem apod. Není to pouze skutečnost, že zaměstnavatel dává stejnou mzdu za stejnou práci všem zaměstnancům, ale je to i systém sociálního pojištění a daňového zvýhodnění, který by měl pro všechny fungovat stejně.

Nicméně vzhledem ke skutečnosti, že soud shledal, že se zákaz nediskriminace vztahuje i na „sociální výhodu“ ve smyslu článku 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011, je třeba také zodpovědět otázku, jaké skutečnosti je možné zahrnout pod pojem sociální výhoda, a to především z toho důvodu, že systém sociálního zabezpečení je nastaven v každém členském státu odlišně.

⁴² Rozsudek ze dne 2. března 2017, Eschenbrenner, C-496/15, EU:C:2017:152, bod 32.

V tomto vycházel soud ze staršího rozsudku ve věci C-447/18, který dovedl, že „pojem ‚sociální výhoda‘, který toto ustanovení vztahuje na pracovníky, kteří jsou státními příslušníky jiných členských států, zahrnuje všechny výhody, které ať jsou spojeny, či nikoli s pracovní smlouvou, jsou obecně přiznávány tuzemským pracovníkům, zejména z důvodu jejich objektivního postavení pracovníků nebo pouze z důvodu jejich obvyklého bydliště v tuzemsku, a jejich rozšíření na pracovníky, kteří jsou státními příslušníky jiných členských států, se proto jeví jako způsob usnadnění jejich pohybu uvnitř Unie“.⁴³

Současně je třeba vymezit i pojem sociální dávky, který může být chápán v různých státech odlišně. I přes pojmové roztříštění jednotlivých právních řádů Soudní dvůr konstatoval, že za dávku sociálního zabezpečení se považuje taková dávka, která je přiznána zaměstnancům pracujícím u stejného zaměstnavatele a vztahují se na ně tedy právní předpisy o sociálním zabezpečení konkrétního státu. Dále pak podle Soudního dvora je dávkou sociálního zabezpečení dávka, která je poskytovaná rodinám, „které splňují určitá objektivní kritéria, pokud jde zejména o jejich velikost, příjmy a kapitálové zdroje, a to bez jakéhokoliv individuálního a diskrečního posouzení osobních potřeb, a jež jsou určeny k pokrytí rodinných výdajů“.

Současně soud zkoumal, zda je rodinný příspěvek relevantní pro tento případ sociální výhody a došel k závěru, že tomu tak je, navíc i s ohledem na to, že byl tento příspěvek nejprve pracovníkovi přiznán.

Druhá a třetí otázka se zaměřovaly na skutečnost, jak má být pojmána definice rodinné příslušníka, která je uvedena v článku 1 písm. i) Nařízení EP a Rady č. 883/2004. Podle tohoto ustanovení se „rodinným příslušníkem rozumí:

- 1) i) osoba stanovená nebo uznaná za rodinného příslušníka nebo označená za člena domácnosti právními předpisy, podle kterých se poskytují dávky,
- ii) jde-li o věcné dávky na základě hlavy III kapitoly 1 o dávkách v nemoci, v mateřství a rovnocenných otcovských dávkách, každá osoba stanovená nebo uznaná za rodinného příslušníka nebo označená za člena domácnosti právními předpisy členského státu, v němž má bydliště;

⁴³ Rozsudek ze dne 18. prosince 2019, UB v. Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne Bratislava, C-447/18, EU:C:2019:1098, bod 39.

- 2) *jestliže právní předpisy členského státu, které jsou použitelné podle pododstavce 1, nerozlišují mezi rodinnými příslušníky a jinými osobami, na které se použijí, považují se za rodinné příslušníky manžel nebo manželka, nezletilé děti a nezaopatřené děti, které dosáhly zletilosti;*
- 3) *je-li určitá osoba považována podle právních předpisů použitelných podle pododstavců 1 a 2 za rodinného příslušníka nebo člena domácnosti, pouze pokud žije v téže domácnosti jako pojištěná osoba nebo důchodce, pokládá se tato podmínka za splněnou, jestliže dotyčná osoba je závislá hlavně na pojištěné osobě nebo důchodci.“*

V rozhodování soudu pak byla důležitá především otázka, zda je možné mezi rodinné příslušníky, jak je vymezuje výše uvedené ustanovení, zahrnout také děti partnera z předchozího vztahu, tedy děti, jejichž rodičem tento pracovník není. Je samozřejmě otázkou, zda výše uvedený vztah pracovníka a dítěte spadá do sféry vztahů, na které je možné aplikovat Nařízení EP a Rady č. 883/2004.

4.1.3.3 Rozhodnutí

Pokud šlo o otázku, zda lucemburský rodinný příspěvek může být považován za sociální výhodu dle unijního práva, konkrétně podle článku 45 SFEU a článku 7 odst. 2 a Nařízení EP a Rady č. 492/2011, je nutné v tomto ohledu konstatovat, že v případě pendlerů je zakázána jakákoliv diskriminace z důvodu státní příslušnosti, a to jak s ohledem na pracovní podmínky a pracovní odměňování, tak i s ohledem na sociální a daňové výhody. Pendleři tedy musí mít stejné sociální i daňové podmínky jako mají zaměstnanci, kteří jsou příslušníci státu, v němž pracovní činnosti vykonávají.

Sociální výhody, které se vztahují na pracovníky, jež jsou státními příslušníky státu, kde pracují, musí být stejné i pro pendlující pracovníky. Tyto sociální výhody podle Soudního dvora zahrnují výhody, které mohou (ale také nemusí) být spojeny s pracovní smlouvou. Nicméně jedná se především o takové sociální výhody, jež jsou poskytovány nependlujícím pracovníkům, tedy pracovníkům se státní příslušností stejnou, jako je místo jejich výkonu práce.

4.1.3.4 Význam judikátu

Významnou otázkou, která byla v rámci soudního řízení řešena, byl výklad pojmu sociální výhoda a jeho obsah, tedy jaké sociální přídavky, dávky či daňová nebo jiná zvýhodnění je možné za takovou sociální výhodu považovat. Rodinný příspěvek, který byl v daném soudním řízení nárokován, byl Soudním dvorem vyhodnocen jako sociální výhoda, na kterou se vztahuje Nařízení EP a Rady č. 492/2011.

Zásadní otázkou v tomto konkrétním případě pak bylo, zda pendler může uplatňovat sociální výhodu i na děti, které nejsou jeho, a to jak z hlediska biologického, tak z hlediska právního, protože se jedná o dítě, které je svěřeno do výlučné péče pendlerovy manželky. Tedy jde především o otázku, zda konkrétní sociální dávka spadá do působnosti Nařízení EP a Rady č. 883/2004. Rozhodnutí, zda konkrétní dávka spadá do působnosti uvedeného nařízení, neodráží vnitrostátní právní úprava a ani to vnitrostátní úprava nemůže rozhodnout, ale závisí to na vymezení, účelu a podmínkách poskytování té které konkrétní dávky, resp. sociální podpory.

Současně je pak třeba vymezit, zda konkrétní dávka spadá mezi dávky rodinné, a to podle článku 3 odst. 1 písm. j) Nařízení EP a Rady č. 883/2004. V této souvislosti Soudní dvůr konstatoval, že *„se pojmem ‚rodinná dávka‘ rozumí všechny věcné nebo peněžité dávky určené k vyrovnání rodinných výdajů, s výjimkou záloh na výživné a zvláštních dávek při narození dítěte a při osvojení dítěte uvedených v příloze I tohoto nařízení. Soudní dvůr již rozhodl, že výraz ‚k vyrovnání rodinných výdajů‘ musí být vykládán v tom smyslu, že jde zejména o veřejný příspěvek do rodinného rozpočtu, který má snížit zátěž pramenící z výživy dětí“*.⁴⁴

V konkrétně zmiňovaném případě dospěl soud k závěru, že rodinný příspěvek je vyplácen na všechny děti, které mají bydliště v Lucembursku a jejichž rodiče v Lucembursku pracují, ale i na děti, které v Lucembursku nebydlí, ale jejichž rodiče zde pracují. Z toho je možné dovodit, že rodinný příspěvek je dávkou sociálního zabezpečení a spadá mezi rodinné dávky podle Nařízení EP a Rady č. 883/2004. Hlavním smyslem uvedených článků je zabránit tomu, aby rodinné dávky byly snižovány s ohledem na to, že dítě bydlí v odlišném členském státu, než ve kterém pracuje jeho rodič.

⁴⁴ Rozsudek ze dne 2. dubna 2020, Caisse pour l'avenir des enfants, C-802/18, EU:C:2020:269, bod 36.

4.1.4 Evropská komise vs. Rakousko (2022)

Kromě konkrétních případů, tedy případů, kdy Soudní dvůr rozhoduje ve sporných otázkách v konkrétní věci, je úkolem Soudního dvora také posuzovat právní úpravu jednotlivých států a dbát na to, aby právní úpravy jednotlivých členských států neodporovaly unijnímu právu.

4.1.4.1 Vymezení problému

Takový případ řešil Evropský soudní dvůr v roce 2022 v souvislosti s úpravou rakouského zákona Bundesgesetz betreffend den Familienlastenausgleich durch Beihilfen (spolkový zákon o krytí rodinných výdajů prostřednictvím dávek) ze dne 24. října 1967 (BGBl. 376/1967) ve znění pozdějších předpisů. V této právní normě byly s účinností od 1. ledna 2018 stanoveny rodinné přídavky, které měly být podle § 8 uvedeného zákona stanoveny podle počtu a věku dětí, na které se přídavky přiznávají. Výše přídávků byla stanovena v rozmezí 114–165,1 eur, a to s tím, že za každé dítě mohly být přídavky navýšeny o 7,1–52 eur. Ovšem podle § 8a odst. 1 rakouského zákona *„výše rodinných přídávků (§ 8) na děti, které mají trvalý pobyt na území jiného členského státu Evropské unie, jiné smluvní strany Dohody o Evropském hospodářském prostoru [ze dne 2. května 1992 (Úř. věst. 1994, L. 1, s. 3; Zvl. vyd. 11/052, s. 3) (dále jen „Dohoda o EHP“)] nebo Švýcarska, se určí na základě poměru srovnávaných cenových hladin zveřejněných Statistickým úřadem Evropské unie [Eurostatem] pro daný členský stát Evropské unie, stranu Dohody [o EHP] nebo Švýcarsko ke srovnávané hladině Rakouska“*.

Co toto ustanovení znamenalo? Především se jednalo o to, že rodiny, které byly trvale usazené v Rakousku, dostávaly jiný rodinný příspěvek než rodiny pendlerů, které žily mimo Rakousko. Navíc Rakousko ve své právní úpravě zavedlo, že dávky poskytované na dítě, které nemá trvalý pobyt v Rakousku, byly upraveny v závislosti na obecné úrovni cen členského státu, ve kterém má dítě trvalý pobyt. V případě pendlerů se tak jednalo o to, že Rakousko poskytovalo rodičům, jejichž děti žily v Rakousku, určitou výši rodinného příspěvku, nicméně tato výše neodpovídala výši příspěvku, která byla na stejně staré dítě nebo na stejný počet dětí poskytována pendlerovi, protože ten měl od ledna 2019 nárok pouze na takovou výši příspěvku na děti, který je poskytován ve státě, kde děti trvale žijí.

K této otázce se vyjádřil i generální advokát Jean Richard de la Tour 20. ledna 2022,⁴⁵ na něhož se obrátila Evropská komise, jež byla přesvědčená, že rakouská úprava výše rodinné dávky je v rozporu s článkem 7 a 67 nařízení. Rakousko se v tomto případě odvolávalo na článek 67 Nařízení EP a Rady č. 883/2004, který explicitně pojednává o rodinných příslušnících, kteří bydlí v jiném členském státě. Dle uvedeného ustanovení „osoba má nárok na rodinné dávky v souladu s právními předpisy příslušného členského státu, včetně dávek pro rodinné příslušníky, kteří bydlí v jiném členském státě, jako by bydleli v příslušném členském státě. Důchodce však má nárok na rodinné dávky v souladu s právními předpisy členského státu příslušného pro poskytování jeho důchodu“.

Z uvedeného Rakousko vyvodilo povinnost poskytovat dávky i dětem, které nežijí na území Rakouska, ale jsou rodinnými příslušníky zaměstnance, který v Rakousku pracuje, nicméně nevyvodilo z článku nutnost, aby dávky na děti žijící v Rakousku a na děti žijící mimo Rakousko byly stejné. Dále Rakousko uvedlo, že „nedochází k nepřímé diskriminaci z důvodu, že úprava paušálních částek dávek nebo výhod v závislosti na cenové úrovni v místě bydliště dítěte je objektivně odůvodněná a vyplývá ze soudržnosti srovnatelného snížení nákladů pro všechny pracovníky“.⁴⁶

Evropská komise se snažila domoci rozhodnutí, že Rakousko tím, že zavedlo jiný mechanismus úpravy rodinných přídavků a slev na dani na děti žijící v Rakousku a děti žijící mimo Rakousko, se dopustila porušení povinnosti, kterou ukládá Nařízení EP a Rady č. 883/2004. Rodinné přídavky a sleva na dani je podle Evropské komise peněžitou dávkou, která je poskytována na výživu dětí, je tedy možné konstatovat, že je to rodinná dávka ve smyslu článku 1 písm. z) a článku 3 odst. 1 písm. j) Nařízení EP a Rady č. 883/2004.

⁴⁵ Stanovisko generálního advokáta ze dne 20. ledna 2022, Komise v. Rakousko, C-328/20, EU: EU:C:2022:468, bod 20 .

⁴⁶ Stanovisko generálního advokáta ze dne 20. ledna 2022, Komise v. Rakousko, C-328/20, EU: EU:C:2022:468, bod 31, bod 30.

Podle Evropské komise: „Tyto dávky jsou poskytovány bez individuálního a diskrečního posouzení osobních potřeb na základě kritérií vymezených právními předpisy a jsou vypočítávány v závislosti na počtu a věku dětí. Rakouská republika neprokázala existenci vztahu mezi výší rodinných přídavků a průměrnými náklady na výživu dítěte, neboť tato výše závisí pouze na věku dítěte.“⁴⁷

Podle Evropské komise článek 7 Nařízení EP a Rady č. 883/2004 brání členskému státu, aby sociální dávky omezoval podle místa bydliště. Jak poukázala Evropská komise, bylo toto ustanovení přijato na základě rozsudku Soudního dvora ve věci 41/84. Podle Evropské komise „z uvedeného rozsudku vyplývá, že členskému státu není dovoleno přizpůsobit výši rodinných dávek dávkám jiného členského státu pouze z toho důvodu, že rodinní příslušníci příjemce mají bydliště na území tohoto jiného členského státu. Mechanismus úpravy by vedl právě k tomu, že by tyto dávky nebyly poskytovány, „jako by“ rodinní příslušníci měli bydliště v Rakousku“.⁴⁸

Naproti tomu Rakousko uvedlo, že „rodinné přídávky“ byly vytvořeny jako sociální podpora pro rodiče a nárok na ně vycházel z reálných potřeb dětí, přičemž se přídávky zvyšovaly v závislosti na věku nebo na jejich zdravotním postižení. Tyto podpory se podle Rakouska skládají jednak z finanční podpory, ale také z daňových úlev. Podle Rakouska zároveň sleva na dani nemá poskytnout rodičům přímou dávku, ale má fungovat jako podpora na pokrytí části nákladů vynaložených na děti.

4.1.4.2 Rozbor judikátu

Rakouská republika ve své právní obhajobě dovodila, že článek 67 Nařízení EP a Rady č. 883/2004 má přednost před článkem 7 téhož nařízení, a proto je třeba posuzovat slučitelnost mechanismu úpravy článku 67 Nařízení EP a Rady č. 883/2004 s rakouskou právní úpravou.

⁴⁷ Rozsudek ze dne 16. června 2022, Evropská komise v. Rakouská republika, C-328/20, nezveřejněný, EU:C:2022:468, bod 31.

⁴⁸ Rozsudek ze dne 16. června 2022, Evropská komise v. Rakouská republika, C-328/20, nezveřejněný, EU:C:2022:468, bod 31.

Podle Rakouska: „*Přiznání a výše rodinných přídatků a slevy na dani na vyživované dítě totiž nezávisí na bydlišti dítěte v Rakousku. Vzhledem k tomu, že náklady na výživu dětí závisí na cenové hladině v členském státě, jejich bydliště a tato hladina se v jednotlivých členských státech liší, je třeba upravit výši těchto dávek tak, aby bylo zajištěno, že bude poskytována tak, jako by rodinní příslušníci žili v Rakousku.*“⁴⁹

Rakousko se navíc v rámci svého postoje odvolávalo plánovaného řešení pro Spojené království v rámci EU, které sice po vystoupení Spojeného království z EU nevstoupilo v platnost, ale které byla EU ochotná akceptovat. Dále Rakousko poukázvalo na skutečnost, že úprava pravidel pro přiznání a výši sociálních dávek nebyla nutná (tedy úprava Nařízením EP a Rady č. 492/2011), protože úprava Nařízení EP a Rady č. 883/2004 ve spojitosti s článkem 48 SFEU byla dostatečně jasná, a navíc ponechávala možnost v případě „vývozu“ rodinné dávky státu upravit výši této dávky, a to jak nahoru, tak i dolů, nicméně samozřejmě na základě objektivních pravidel.

Podle Evropské komise tak Rakousko tím, že zavedlo příspěvek „plus“, porušilo zásadu rovného zacházení, která je stanovená v článku 4 Nařízení EP a Rady č. 883/2004 a v článku 7 odst. 2 Nařízení EP a Rady č. 792/2011. Dle Komise je pak rodinný přídatek a sleva na dani na vyživované děti rodinnou dávkou, na které se uplatní výše uvedená ustanovení.

Podle Rakouska ovšem k žádné nepřímé diskriminaci nedošlo. Argumentovalo tím, že „*přiznání sociálních a daňových výhod rodičům má kompenzovat část výdajů vynaložených na výživu dětí, které mají v péči. Za účelem dosažení tohoto cíle je třeba odlišit situaci pracovníků, jejichž děti mají bydliště v zahraničí, od situace pracovníků, jejichž děti mají bydliště v Rakousku. Tyto situace nejsou z důvodu rozdílů v životních nákladech v členských státech věcně srovnatelné. Mechanismus úpravy by nevedl k nerovnému zacházení se stejnými situacemi, ale zaručoval by, aby s odlišnými situacemi bylo zacházeno odlišně.*“⁵⁰

⁴⁹ Rozsudek ze dne 16. června 2022, Evropská komise v. Rakouská republika, C-328/20, nezveřejněný, EU:C:2022:468, bod 39.

⁵⁰ Rozsudek ze dne 16. června 2022, Evropská komise v. Rakouská republika, C-328/20, nezveřejněný, EU:C:2022:468, bod 72.

Rakousko naopak rozhodně argumentovalo, že bonus „plus“ zaručuje, že skutečné výdaje na dítě budou zohledněny, protože na dítě žijící v Rakousku vydá rodič jiné náklady než na dítě žijící v jiném státě.

4.1.4.3 Rozhodnutí

Podle Soudního dvora důvody, které Rakousko uvádělo, tedy rozdíl kupní síly mezi jednotlivými členskými státy a s tím související životní úroveň, nejsou objektivními důvody, pro které by mohlo dojít ke zvýšení nebo snížení rodinného příspěvku. Státy tak nemohou upravovat rodinné dávky podle toho, v jakém členském státě žijí rodinní příslušníci pracovníka, který na ně tyto dávky pobírá, protože tito pracovníci musí mít možnost využít sociální politiky hostitelského státu, a to za stejných podmínek jako pracovníci, kteří na území tohoto státu i trvale žijí.

Významným argumentem Soudního dvora pak bylo poukázání na to, že i mezi jednotlivými rakouskými regiony existují určité ekonomické a hospodářské rozdíly, tedy je možné hovořit i o jiné hodnotě kupní síly, ale přesto, pokud někdo pracuje v jiném rakouském regionu, než žije on a jeho rodina, nejsou tyto rodinné dávky sníženy nebo zvýšeny s ohledem na porovnání kupní síly daných regionů.

V otázce diskriminace pak Soudní dvůr mechanismem úpravy, jaký zavedlo Rakousko, *„mění výši rodinných dávek a sociálních výhod, kterých se týká, v závislosti na cenové hladině v místě bydliště dětí. Úpravy směrem nahoru nebo dolů se tedy použijí pouze na případy bydliště dítěte mimo rakouské území. Za těchto podmínek nemůže být přímá souvislost se státem bydliště dětí zpochybněna“*.

4.1.4.4 Význam judikátu

Hlavním významem judikátu je zásah do vnitřní právní normy členského státu, který dle rozsudku porušil zásadu rovného zacházení v případě vyplácení rodinných přídavků. Přestože, jak Soudní dvůr uvádí, je možné nastavit systém, kdy různým rodinám bude z nějakého logického a opodstatněného důvodu vyplácena jiná výše rodinného příspěvku, nicméně tato výše se rozhodně nemůže odvíjet od bydliště dětí, na které jsou rodinné příspěvky pobírány.

Tedy není možné výši příspěvku stanovit dle toho, zda jsou děti obyvatelé tuzemska nebo jiného členského státu. Toto není možné ani v případě vlastního rodinného příspěvku, ani v případě jeho nadstavby, například příplatku, bonusu apod.

4.2 Čerpání příspěvků na studenty

4.2.1 Evropská komise proti Nizozemskému království (2012)

V rámci tohoto případu měl Soudní dvůr určit, že Nizozemské království tím, že stanovilo jako podmínku tzv. pravidlo tři ze šesti let, které spočívalo v tom, že nárok na financování vysokoškolského studia v Nizozemsku měli ti, kteří legálně pobývali v Nizozemsku po dobu nejméně tří let ze šesti let předcházejících zápisu do studia.⁵¹

4.2.1.1 Vymezení problému

V tomto případě se Evropská komise domáhala rozhodnutí o výše uvedené podmínce, o které se domnívala, že je v rozporu s unijním právem. Naopak Nizozemské království dovozovalo, že tato podmínka je v souladu s právem EU.

Komise uvedla, že *„podle ustálené judikatury zásada rovného zacházení stanovená v článku 45 SFEU a čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1612/68 zakazuje nejen přímou diskriminaci na základě státní příslušnosti, ale rovněž všechny nepřímé formy diskriminace, které použitím jiných rozlišovacích kritérií vedou ke stejnému výsledku. Je na vnitrostátních orgánech, které se dovolávají výjimky ze základní zásady volného pohybu osob, aby v každém konkrétním případě prokázaly, že jejich právní úpravy jsou nezbytné a přiměřené ve vztahu ke sledovanému cíli.“*⁵²

Nizozemské království naopak poukazovalo na skutečnost, že pravidlo tří ze šesti let není diskriminační a vzhledem k tomu, že se jedná o podporu studia mimo Nizozemsko, je jasné, že podmínka pobytu v tuzemsku je více než logická, objektivně odůvodněná a přiměřená sledovanému cíli. Podle Nizozemského království: *„Pokud jde o proporcionalitu pravidla, tři ze šesti let“, Nizozemské království uvádí, že žádné jiné opatření, například znalost nizozemštiny, zavedení zeměpisných mezí, mimo jejichž rámec by přenosné financování bylo vyloučeno,*

⁵¹ Rozsudky ze dne 14. června 2012, Komise v. Nizozemsko, C-542/09, EU:C:2012:346, bod 34.

⁵² Rozsudky ze dne 14. června 2012, Komise v. Nizozemsko, C-542/09, EU:C:2012:346, bod 16.

nebo prodloužení délky pobytu, není s to stejně účinně chránit dotčené zájmy. Kromě toho pro děti migrujících pracovníků, kteří mají bydliště mimo tento členský stát, existují v Nizozemsku jiné možnosti finanční podpory, konkrétně financování jejich studia v členském státě, ve kterém mají bydliště, nebo v nizozemských vzdělávacích zařízeních.“⁵³

4.2.1.2 Rozhodnutí

Podle Soudního dvora financování studia „poskytované členským státem dětem pracovníků pro migrujícího pracovníka představuje sociální výhodu ve smyslu uvedeného čl. 7 odst. 2, pokud posledně uvedený nadále poskytuje dítěti výživu“.⁵⁴

Soudní dvůr vyvodil, že opatření, které zahrnuje podmínku určitého časového pobytu v tuzemsku, je možné interpretovat jako opatření, které je v neprospěch migrujících a přeshraničních pracovníků. Přestože Nizozemské království uvedlo dva důvody pro takové omezení, tedy to, že je nezbytné pro zamezení finanční zátěže, jež by mohla mít důsledek pro existenci tohoto druhu podpory. Dále pak, protože se právní úprava týká podpory studia mimo Nizozemsko, „uvedená podmínka zajistí, že přenosné financování bude poskytováno pouze studentům, kteří by – pokud by toto financování neexistovalo – studovali v Nizozemsku“.⁵⁵

Následně pak Soudní dvůr rozhodl, že Nizozemské království tím, že stanovilo podmínku pro získání stipendia (tzv. pravidlo „tři ze šesti let“), neplnilo povinnosti, které pro něj vyplývaly z článku 45 SFEU a také článku 7 odst. 2 nařízení č. 1612/68.

4.2.2 Elodie Giersch a další vs. Lucemburské velkovévodství (2013)

Problematikou podpory na vysokoškolské studium se zabýval Soudní dvůr EU (pátý senát) v roce 2013, kdy se na něj obrátila skupina studentů, kteří žádali přiznání finanční podpory na vysokoškolské studium v jiném členském státě než v Lucemburském velkovévodství.⁵⁶

⁵³ Rozsudky ze dne 14. června 2012, Komise v. Nizozemsko, C-542/09, EU:C:2012:346, bod 28.

⁵⁴ Rozsudky ze dne 14. června 2012, Komise v. Nizozemsko, C-542/09, EU:C:2012:346, bod 35.

⁵⁵ Rozsudky ze dne 14. června 2012, Komise v. Nizozemsko, C-542/09, EU:C:2012:346, bod 56.

⁵⁶ Rozsudek ze dne 20. června 2013, Elodie Giersch a další v. Lucemburské velkovévodství ve věci, C-20/12, EU:C:2013:411, bod 46.

4.2.2.1 Vymezení problému

V tomto případě se jednalo o studenty Elodie Giersch, Joëlle Hodin a Julien Taminaux, jež měli bydliště v Belgii a požádali prostřednictvím vyplnění formuláře vydaného Centre de documentation et d'information sur l'enseignement supérieur (Dokumentační a informační centrum pro vysokoškolské vzdělávání, CEDIES) při Ministerstvu pro vysokoškolské vzdělávání a výzkum v Lucembursku o finanční podporu na vysokoškolské studium, které chtěli realizovat v Belgii.

Jejich žádost byla zamítnuta s tím, že nesplňují podmínky pro získání finanční podpory. Touto podmínkou byla skutečnost, že žadatelé jsou lucemburskými státními příslušníky a mají v Lucembursku místo trvalého pobytu.

Studenti se obrátili na správní soud, kde žádali změnu rozhodnutí ministra, přičemž se odvolávali na skutečnost, že jeden z jejich rodičů pracuje v Lucembursku. Současně poukazovali na to, že *„finanční podpora státu na vysokoškolské studium představuje sociální výhodu ve smyslu čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1612/68, takže se na ni vztahuje zásada rovného zacházení vyjádřená v tomto ustanovení. Podmínka bydliště, kterou vůči nim uplatňuje ministr, podle týchž žalobců představuje, pokud ne rovnou přímou diskriminaci, pak přinejmenším diskriminaci nepřímou“*.⁵⁷

Lucemburský správní soud odmítl, že by se mohlo jednat o diskriminaci přímou či nepřímou. V případě diskriminace nepřímé soud uvedl, že *„rozdílné zacházení ovšem může být odůvodněno v případě, že se zakládá na objektivních hlediscích, která jsou nezávislá na státní příslušnosti dotyčných osob a jsou přiměřená cíli legitimně sledovanému vnitrostátním právem“*.⁵⁸

4.2.2.2 Rozbor judikátu

Soudní dvůr se zabýval několika aspekty. Prvním byla (ne)existence diskriminace a dále existence legitimního cíle a vhodnosti v souvislosti s podmínkou trvalého bydliště. Soudní dvůr připomněl článek 45 odst. 2 SFEU, který stanoví zákaz diskriminace na základě státní příslušnosti, pokud se jedná o odměnu za práci a jiné pracovní podmínky. Dále pak konstatoval, že na základě čl. 7 odst. 2 nařízení

⁵⁷ Rozsudek ze dne 20. června 2013, Elodie Giersch a další v. Lucemburské velkovévodství ve věci, C-20/12, EU:C:2013:411, bod 16–17.

⁵⁸ Rozsudek ze dne 20. června 2013, Elodie Giersch a další v. Lucemburské velkovévodství ve věci, C-20/12, EU:C:2013:411, bod 31.

č. 1612/68 „požívá pracovník, který je příslušníkem jiného členského státu, na území dalších členských států stejné sociální a daňové výhody jako tuzemští pracovníci“.⁵⁹

Soudní dvůr konstatoval, že stipendium poskytnuté za účelem vysokoškolského studia je sociální výhodou podle čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1612/68, tedy dítě migrujícího pracovníka může žádat o toto stipendium, i když je určené přímo studentovi, tedy nikoliv pracovníkovi, ale jeho dítěti.

Pokud šlo o otázku nepřímé diskriminace, Soudní dvůr dovedil, že „nerovnost zacházení, která vyplývá ze skutečnosti, že pro studenty – děti příhraničních pracovníků – je stanovena podmínka bydliště, je tudíž znakem, jež zakládá nepřímou diskriminaci, již zakazuje čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1612/68, není-li objektivně odůvodněná. Aby bylo možné ji odůvodnit, musí být způsobilá zaručit uskutečnění daného cíle a nesmí nepřekračovat meze toho, co je pro dosažení tohoto cíle nezbytné“.⁶⁰

Soudní dvůr se dále zabýval odůvodněním podmínky trvalého bydliště ze strany lucemburské vlády – tím je snaha zvýšit počet obyvatel Lucemburska s vysokoškolským vzděláním, kdy vláda poukazovala na to, že pouze osoby s trvalým bydlištěm v Lucembursku mají vazbu na lucemburskou společnost, z čehož je možné usuzovat, že po studiu zůstanou v Lucembursku.

K otázce podmínky trvalého bydliště s odůvodněním těsnějšího vztahu k lucemburské společnosti Soudní dvůr konstatoval, že příhraniční pracovníci mají „vazbu k lucemburské společnosti, ale jsou do tohoto členského státu integrováni prostřednictvím zaměstnání v Lucembursku. Vzhledem k tomu, že tato vazba existuje, není podmínka bydliště ani nutná, ani vhodná k zajištění toho, aby děti těchto pracovníků, jejichž vysokoškolské studium by bylo financováno prostřednictvím finanční podpory dotčené ve věci v původním řízení, měly úzkou vazbu k členskému státu, který tuto podporu poskytuje“.⁶¹

⁵⁹ Rozsudek ze dne 20. června 2013, Elodie Giersch a další v. Lucemburské velkovévodství ve věci, C-20/12, EU:C:2013:411, bod 36.

⁶⁰ Rozsudek ze dne 20. června 2013, Elodie Giersch a další v. Lucemburské velkovévodství ve věci, C-20/12, EU:C:2013:411, bod 46.

⁶¹ Rozsudek ze dne 20. června 2013, Elodie Giersch a další v. Lucemburské velkovévodství ve věci, C-20/12, EU:C:2013:411, bod 62.

4.2.2.3 Rozhodnutí

Z výše uvedených důvodů Soudní dvůr rozhodl, že „článek 7 odst. 2 nařízení č. 1612/68 musí být vykládán v tom smyslu, že v zásadě brání takové právní úpravě členského státu, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, která podřizuje poskytnutí finanční podpory na vysokoškolské studium podmiňuje bydliště studenta v tomto členském státu a zavádí rozdílné zacházení, které zakládá nepřímou diskriminaci mezi osobami, které mají v dotyčném členském státu bydliště, a osobami, které, aniž v tomto členském státu mají bydliště, jsou dětmi příhraničních pracovníků, kteří vykonávají činnost v uvedeném členském státu“.⁶²

Současně Soudní dvůr konstatoval, že, i když cíl zvýšení počtu vysokoškolsky vzdělaných obyvatel v členském státu je legitimní a může v některých případech odůvodnit rozdíl v zacházení, podmínka trvalého bydliště v tomto případě překračuje meze toho, co je nezbytné k dosažení cíle.

4.2.2.4 Význam judikátu

Hlavním významem uvedeného judikátu je jednak skutečnost, že finanční stipendia poskytovaná dětem pendlerů mají být chápána jako sociální a daňová výhoda ve smyslu článku 7 odst. 2 nařízení č. 1612/68. Z dnešního hlediska se pak jedná o článek 7 odst. 2 Nařízení EP a Rady č. 492/2011.

Současně je nutné vyzdvihnout, že Soudní dvůr shledal, že v některých případech mohou být tuzemští obyvatelé oproti příslušníkům jiných členských států EU zvýhodněni, ale důvody a cíle tohoto zvýhodnění musí být legitimní. V případě podmínění přiznání stipendia na vysokoškolské studium není legitimní podmínkou existence trvalého pobytu v daném státě.

⁶² Rozsudek ze dne 20. června 2013, Elodie Giersch a další v. Lucemburské velkovévodství ve věci, C-20/12, EU:C:2013:411, bod 83.

4.2.3 Maria do Céu Bragança Linares Verruga a další vs. Ministre de l'Enseignement supérieur et de la recherche (2016)

Problematikou příspěvků na děti, tentokrát v souvislosti s vysokoškolským studentem, se Soudní dvůr zabýval i v roce 2016. Jedná se o trochu jinou situaci než v případě dávek poskytnutých na dítě nebo na děti, proto je nutné případ zmínit.⁶³

4.2.3.1 Vymezení problému

Na Soudní dvůr se obrátila rodina Andrého Angela Linarese Verrugy, který studoval na univerzitě v Lutychu, ale bydliště měl (stejně jako jeho rodiče) ve Francii. Jeho matka ovšem pracovala v Lucembursku od května 2004 s přerušením od listopadu 2011 do ledna 2012. Jeho otec také pracoval v Lucembursku, a to od dubna 2004 (s přestávkou v období od září 2011 do prosince 2013). V roce 2014 dokonce založil v Lucembursku podnik, ve kterém pracoval jako osoba samostatně výdělečně činná.

André Angelo Linares Verruga požádal Lucembursko, kde pracovali oba jeho rodiče, o poskytnutí finanční podpory na vysokoškolské studium na zimní semestr akademického roku 2013/2014 v souvislosti s přípravou na získání diplomu. Ministerstvo ovšem jeho žádost zamítlo s odůvodněním, že nespĺňuje zákonné povinnosti pro získání finanční podpory. Proti tomuto rozhodnutí podal André Angelo Linares Verruga rozklad, který byl také zamítnut.

Následně se André Angelo Linares Verruga obrátil na správní soud v Lucembursku s žalobou na zrušení rozhodnutí ministerstva. Žádal, aby soud uznal, že finanční podpora pro studenty, která je v Lucembursku běžná, je rodinná dávka ve smyslu Nařízení EP a Rady č. 883/2004, současně se jedná o sociální výhodu ve smyslu nařízení č. 1612/68 a jejím zamítnutím porušilo lucemburské ministerstvo zásadu rovného zacházení.

Naproti tomu lucemburské ministerstvo tvrdilo, že finanční podpora poskytovaná studentům v Lucembursku není sociální výhodou ve smyslu Nařízení EP a Rady č. 883/2004. Současně ministerstvo dovodilo, že skutečnost, že jeden z rodičů

⁶³ Rozsudek ze dne 14. prosince 2016, Maria do Céu Bragança Linares Verruga a další v. Ministre de l'Enseignement supérieur et de la recherche, C-238/15, EU:C:2016:949, bod 40.

pracuje na území Lucemburska, nezakládá jeho dítěti (studentovi) právo na zmíněnou finanční podporu. Vláda se odvolávala na rozsudek Soudního dvora ve věci C-20/12, který rozhodl, že „článek 7 odst. 2 nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004, musí být vykládán v tom smyslu, že v zásadě brání takové právní úpravě členského státu, (...) která podřizuje poskytnutí finanční podpory na vysokoškolské studium podmínce bydliště studenta v tomto členském státu a zavádí rozdílné zacházení, které zakládá nepřímou diskriminaci mezi osobami, které mají v dotyčném členském státu bydliště, a osobami, které, aniž v tomto členském státu mají bydliště, jsou dětmi přeshraničních pracovníků, kteří vykonávají činnost v uvedeném členském státu. I když cíl zvýšení podílu tuzemských obyvatel s vysokoškolským vzděláním za účelem podpory rozvoje hospodářství téhož členského státu představuje legitimní cíl, který může odůvodnit takový rozdíl v zacházení, a i když taková podmínka bydliště, jako je podmínka stanovená ve vnitrostátní právní úpravě (...), umožňuje dosažení uvedeného cíle, překračuje tato podmínka nicméně meze toho, co je nezbytné k dosažení sledovaného cíle, jelikož brání zohlednění jiných prvků, které mohou odrážet skutečný stupeň vazby žadatele o uvedenou finanční podporu ke společnosti nebo pracovnímu trhu dotyčného členského státu, jako je skutečnost, že jeden z rodičů, který nadále poskytuje studentovi výživu, je přeshraničním pracovníkem, který má v tomto členském státu stálé zaměstnání a v posledně uvedeném státu pracuje již po značnou dobu“.⁶⁴

Z rozhodnutí rozsudku ze dne 20. června 2013, Elodie Giersch a další vs. Lucemburské velkovévodství, C-20/12, EU:C:2013:411, dovodilo lucemburské ministerstvo, že zákonná norma členského státu může podmínit poskytnutí finanční podpory na studium tím, že dotyčný pracovník musí v daném státě pracovat po značnou dobu, což, jak dovodilo lucemburské ministerstvo, nebyl případ manželů Verrugových.

⁶⁴ Rozsudek ze dne 20. června 2013, Elodie Giersch a další v. Lucemburské velkovévodství ve věci, C-20/12, EU:C:2013:411, bod 46.

Současně lucemburský správní soud odmítl, že by se v případě finanční podpory na studium jednalo o sociální dávku ve smyslu Nařízení EP a Rady č. 883/2004, protože uvedl, že *„toto nařízení se týká dávek vázaných na povinné příspěvky zaměstnaných osob a osob samostatně výdělečně činných a že dávka patří do jeho působnosti pouze tehdy, když kryje sociální riziko“*.⁶⁵

Podle lucemburského soudu je finanční podpora studentů rozdílná od příspěvků čerpaných na děti, protože tato podpora se nevztahuje na dítě, ale na studenta, souvisí to s jeho právem studovat. Příjemci této finanční podpory nejsou rodiče v rámci sociálního zabezpečení, ale jsou to studenti, kteří mají na finanční podporu nárok bez ohledu na situaci a vůli rodičů.

Soud dále konstatoval, že zavedení finanční podpory na studium sledovalo cíl zvýšení podílu vysokoškolského obyvatelstva v populaci Lucemburska, a podotkl, že *„lucemburská vláda jako odůvodnění uvádí nezbytnost ujistit se, že existuje vazba mezi přeshraničním pracovníkem a lucemburskou společností, která umožňuje předpokládat, že po přijetí státní podpory na financování studia se student, dítě takového pracovníka, vrátí do Lucemburska, aby vědomosti, které nabyl, využil ve prospěch rozvoje hospodářství tohoto členského státu“*.⁶⁶

4.2.3.2 Rozbor judikátu

Prvním problémem v uvedeném případě, který byl také řešen jako předběžná otázka, bylo, zda je podmínka, kterou Lucembursko nastavilo v souvislosti s žádostí o finanční podporu na studium, jež požadovala, aby žádosti podávaly buď děti rodičů žijících a pracujících v tuzemsku, nebo děti zahraničních rodičů, kteří ale v Lucembursku pracují alespoň 5 let, diskriminační.

Jak bylo uvedeno výše, problematika lucemburského příspěvku na vysokoškolské studium byla řešena již v řízení ve věci C-20/12, kdy Soudní dvůr dovodil, že podmínka finanční podpory ve smyslu bydliště studenta je nepřímou diskriminační, protože z možnosti finanční podpory vylučuje děti pendlerů.

⁶⁵ Rozsudek ze dne 14. prosince 2016, Maria do Céu Bragança Linares Verruga a další v. Ministre de l'Enseignement supérieur et de la recherche, C-238/15, EU:C:2016:949, bod 40.

⁶⁶ Rozsudek ze dne 14. prosince 2016, Maria do Céu Bragança Linares Verruga a další v. Ministre de l'Enseignement supérieur et de la recherche, C-238/15, EU:C:2016:949, bod 28.

Na základě výše uvedeného rozsudku lucemburská vláda přijala novelou zákon o finanční podpoře státu na vysokoškolské studium, nárok na tuto podporu dle uvedené novely získali i studenti, kteří neměli trvalý pobyt v Lucembursku, ale byli dětmi pendlerů, kteří v Lucembursku v době podání žádosti o finanční příspěvek pracovali nejméně pět let.

Z právního hlediska bylo tedy nutné posoudit, zda výše uvedený finanční příspěvek, a to včetně podmínek jeho čerpání, není v rozporu s článkem 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011, podle kterého migrující pracovníci nesmí být diskriminováni, tedy musí čerpat stejné sociální a daňové výhody jako pracovníci tuzemští.

Soudní dvůr dovodil, že dle ustálené judikatury je možné do článku 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011 zahrnout i finanční podporu na životní náklady a stipendium poskytnuté za účelem vysokoškolského studia.⁶⁷ Tedy takových finančních výhod i stipendia v případě, že jsou poskytovány tuzemským studentům, se může zahraniční student dovolat, pokud je dítětem migrujícího pracovníka.

Tedy je možné shrnout, že příspěvek na studium, přestože se nevyplácí migrujícímu pracovníkovi přímo, je možné zahrnout do sociálních výhod ve smyslu nařízení, tedy v případě, kdy zákony členského státu stanoví, že tento příspěvek mohou čerpat pouze studenti žijící v tuzemsku, bez možnosti, aby tento příspěvek mohly čerpat i děti migrujících pracovníků, se jedná o nepřímou diskriminaci.

Nicméně soud se zabýval i otázkou, zda stát může stanovit podmínku pro získání finanční výhody, a to z toho důvodu, že chce podpořit zvýšení podílu vysokoškolského obyvatelstva v rámci tuzemských obyvatel. Hlavním cílem lucemburské vlády, ke které se v době soudního sporu připojily i vlády dánská a norská, bylo „zabezpečit, aby se finanční podpory dostaly pouze těm studentům, kteří udržují s lucemburskou společností takovou vazbu, že existuje vysoká pravděpodobnost usazení se v Lucembursku a zapojení se do lucemburského pracovního trhu po ukončení vysokoškolského studia.“

⁶⁷ Rozsudky ze dne 14. června 2012, Komise v. Nizozemsko, C-542/09, EU:C:2012:346, bod 38.

*Tohoto cíle by údajně mělo být dosaženo, pokud rodič, přeshraniční pracovník, má v Lucembursku stálé zaměstnání a již zde značnou dobu pracoval, neboť toto představuje prvek vypovídající o skutečné úrovni vazby ke společnosti nebo lucemburskému pracovnímu trhu. Takové okolnosti podle jejího názoru umožňují předpokládat, že příklad rodiče s dostatečnou pravděpodobností ovlivní kariéru volbu studenta“.*⁶⁸

Soudní dvůr dovodil, že v případě migrujících pracovníků, kteří odvádějí příspěvky na sociální zabezpečení, přispívají k sociální politice státu, ve kterém pracují. Na druhé straně soud připustil možnost, že v některých případech může být omezující podmínka obsažená ve vnitrostátní úpravě objektivně odůvodnitelná a přiměřená. Tedy jinými slovy, ne všechny omezující podmínky, které se týkají finanční podpory vysokoškolských studentů, jsou a priori diskriminační. Je vždy třeba zkoumat je každou zvlášť a posoudit jejich přiměřenost a důvod.

Výše uvedené vycházelo například i z rozhodnutí ve věci C-213/05, v jehož rámci Soudní dvůr například dovodil, že „sociální politika za současného stavu práva Společenství spadá do pravomoci členských států, které mají při výkonu této pravomoci široký prostor pro uvážení. Tento prostor pro uvážení však nemůže mít za účinek, že práva, která pro jednotlivce vyplývají z ustanovení Smlouvy upravujících jejich základní svobody, jsou zbavena své podstaty“.⁶⁹

V souvislosti s tím tak Soudní dvůr ve věci C-238/15 rozhodl, že zaměstnání rodičů v konkrétním státě po určitou dobu by mohlo být tou podmínkou, která prokáže skutečnou vazbu ke společnosti daného státu, případně k pracovnímu tohoto státu, zároveň „za těchto okolností se jeví jako legitimní, že se členský stát poskytující podporu snaží ujistit, že přeshraniční pracovník má skutečnou integrační vazbu s lucemburskou společností tím, že požaduje dostatečnou vazbu, aby bylo zabráněno nebezpečí ‚stipendijní turistiky‘, na něž poukázaly vlády, které předložily vyjádření“.⁷⁰

Rozsudky ze dne 14. června 2012, Komise v. Nizozemsko, C-542/09, EU:C:2012:346, bod 48.

⁶⁹ Rozsudek ze dne 18. července 2007, Geven, C-213/05, EU:C:2007:438, bod 26.

⁷⁰ Rozsudek ze dne 14. prosince 2016, Maria do Céu Bragança Linares Verruga a další v. Ministre de l'Enseignement supérieur et de la recherche, C-238/15, EU:C:2016:949, odst. 57.

Je tedy z logiky věci možné považovat podmínku jako vhodnou pro zajištění, aby se studenti, kteří takto získají finanční podporu, do státu, jež podporu poskytl, opět vrátili a vstoupili na pracovní trh. Zároveň by tato podmínka mohla zabránit fenoménu, který soud označil jako „stipendijní turistiku“.

4.2.3.3 Rozhodnutí

V tomto konkrétním případě soud rozhodl ve prospěch Andrého Angela Linarese Verrugy, protože shledal, že odmítnutí finanční podpory z důvodu, že jeho rodiče nepracovali v době vydání rozhodnutí v Lucembursku po dobu pěti let, je formalismem vzhledem k tomu, že jeho rodiče pracovali v Lucembursku déle, nicméně s určitým přerušením.

Dle Soudního dvora tak je zřejmé, že André Angelo Linares Verruga, resp. jeho rodiče, mají již takové vazby k Lucembursku, že je možné, že on sám následně vstoupí na pracovní trh v tomto členském státě.

4.2.3.4 Význam judikátu

V případě tohoto judikátu jsou významné dvě skutečnosti, o nichž bylo rozhodováno. První je ta, zda finanční příspěvek náležející studentovi na podporu jeho vysokoškolského vzdělání je sociální výhodou ve smyslu článku 7 odst. 2 nařízení č. 1612/68, resp. v současné době platné nařízení 492/2011. Druhou otázkou pak bylo, zda si může stát do svého právního řádu zavést určitou omezující podmínku pro získání finanční podpory pro studenta, jehož rodiče jsou pendleři a v daném státě nebydlí, ale pouze v něm pracují.

V případě první otázky je možné konstatovat, že finanční příspěvek na studenta je sociální výhodou ve smyslu nařízení 492/2011. Pro zobecnění je možné říci, že takovou sociální výhodou bude každá dávka poskytovaná v rámci systému sociálního zabezpečení, a to především z toho důvodu, že pendler se účastní, resp. přispívá na sociální politiku daného státu, tedy on nebo jeho děti mají nároky na příspěvek podobně jako děti tuzemských pracovníků.

Nicméně je nutné zdůraznit, že v některých speciálních případech si stát může do své zákonné normy zakomponovat podmínku, která se vztahuje například k době výkonu práce pendlera v daném státě.

Tato podmínka ale musí být odůvodnitelná a musí logicky souviset s konkrétní finanční podporou. Současně pak při výkladu této podmínky je třeba vždy vycházet z jejího smyslu, nikoliv striktně dodržovat její znění.

4.3 Shrnutí

Cílem této kapitoly bylo analyzovat, jakým způsobem je v rámci unijního práva přistupováno k problematice výhod na děti v případě přeshraničních pracovníků, konkrétně pendlerů. V případě pendlerů je situace relativně komplikovaná, protože se jedná o případy, kdy pracovník má státní příslušnost jednoho státu, ale pracuje v jiném členském státu EU. Rodina se zpravidla nachází v místě, kde má tento pracovník trvalé bydliště. Právě z toho důvodu je situace komplikovanější, protože rodinní příslušníci obvykle čerpají dávky ve státě, ve kterém pracovník neodvádí sociální a zdravotní pojištění.

V první řadě je nutné konstatovat, že pro rozhodování o tom, zda mají rodinní příslušníci nějaké právo na sociální dávky nebo jiné daňové zvýhodnění, platí několik pravidel, která jsou zakotvena jak v právních aktech EU, tak jsou dovozena i judikaturou Soudního dvora.

Prvním pravidlem je zásada rovného zacházení – podle této zásady je nutné postupovat v přiznání rodinných dávek pro rodinné příslušníky tuzemských zaměstnanců stejně jako v případě rodinných příslušníků pendlerů. Jakákoliv diskriminace, která by omezovala přístup k dávkám nebo snižovala jejich výši, jež by závisela na místě pobytu zaměstnance, je nepřijatelná.

Dalším pravidlem, které je možné z judikátů odvodit, je extenzivní výklad pojmu rodinného příslušníka, kdy je nutné zabývat se tímto pojmem v souvislosti s jeho smyslem, kdy nebrání výkladu rodinného příslušníka absence biologické vazby, ale zásadní je to, zda dotčený pendlující zaměstnanec tohoto rodinného příslušníka vyživuje, zároveň je možné na něj vztáhnout některá ustanovení týkající se rodinných příslušníků, resp. osob žijících s ním v jedné domácnosti.

5 Tendence judikatury v oblasti sociálních příspěvků pendlerů

V České republice je problematika pendlerů, tedy lidí, kteří sami i se svými rodinami mají trvalé bydliště na území ČR, ale pracují v sousedním státě – především v Německu nebo Rakousku – relativně rozšířená. Nicméně problematika pendlerů není neaktuální ani v západní Evropě, což dokazují i využití judikáty.

Se vznikem vnitřního trhu došlo ke zvýšení počtu takovýchto pracovníků, neboť byla pro všechny členské státy EU upravena problematika sociálního zabezpečení, resp. sociálních dávek. Sociální dávky se řídí SFEU a výše zmíněnými nařízeními.

Základní pravidla jsou stanovená relativně jasně, např. zákaz diskriminace pracovníka v souvislosti s místem jeho trvalého pobytu. Není tedy možné, aby sociální výhody, jež může čerpat pracovník, který bydlí a pracuje v jednom členském státě, nemohl čerpat pracovník pouze v tomto státě pracující, ale nežijící v něm. Dalším pravidlem pak je stanovení, na koho je možné uведенé rodinné dávky čerpat apod.

Vzhledem ke skutečnosti, že jednotlivé členské státy mají různé systémy sociálního zabezpečení, různé rodinné dávky apod., mohou být situace pendlerů pobírajících dávky na svou rodinu v jiném členském státě velmi rozdílné.

5.1 Co (ne)spadá do sociálních dávek čerpaných pendlery

V souvislosti s čerpáním rodinných dávek, jak bylo uvedeno výše, má pracovník pracující v jednom členském státě – bez ohledu na své bydliště – nárok na rodinné dávky stejně jako pracovník, který v této zemi pracuje a zároveň i trvale žije. Otázkou je ovšem, co je možné zahrnout pod pojem rodinných, resp. sociálních dávek, na které se zákaz diskriminace tuzemských a cizích pracovníků podle článku 45 SFEU vztahuje.

V případě, že je některá dávka označená za dávku rodinnou, je nutné na ni uplatnit pravidla a principy dle výše uvedených právních předpisů. Rozhodnutí, zda je určitý finanční příspěvek nebo daňové zvýhodnění rodinnou dávkou, ovšem podle ustálené judikatury Soudního dvora (např. případ Zachow a Hoever, spojené věci C-245/94 a C-312/94) nezávisí na tom, zda jsou dávky vnitrostátními předpisy označeny za dávky sociální, ale záleží pouze na složkách této dávky, podmínkách

a účelu jejího přiznání. Současně rodinným příspěvkem není takový příspěvek, který by byl přiznán na základě individuálního zvážení sociální a rodinné situace (Zachow a Hoever, spojené věci C-245/94 a C-312/94).

5.2 Na koho mohou být sociální dávky čerpány

Podle judikatury Soudního dvora „článek 67 nařízení č. 883/2004 stanoví zásadu, že osoba může žádat o rodinné dávky pro své rodinné příslušníky s bydlištěm v jiném členském státě, než je stát, který je příslušný k výplatě těchto dávek, jako by tito měli bydliště v tomto posledně uvedeném členském státě“. Toto již zaznělo v rozsudku ve věci C-378/14, dále pak ve věci C-308/20. Pro pendlera to znamená, že může čerpat rodinné dávky na své rodinné příslušníky, kteří žijí v jiném státě, než ve kterém on pracuje.

Jak unijní právní normy, tak i judikatura Soudního dvora se pak zabývají i problematikou souběhu dávek, přičemž výklad Soudního dvora článku 62 odst. 2 Nařízení EP a Rady č. 883/2004 je ten, že v případě takového souběhu je nutné zamezit příjmu dvou stejných typů dávek, ale současně zajistit, aby pracovníkovi byla přiznána taková částka, která je rovná nejpříznivější částce, jež mu podle právních předpisů náleží. Takto Soudní dvůr rozhodl ve věci C-32/18.

Sociální dávky jsou čerpány na rodinné příslušníky, ale mohou být čerpány i vdovou poté, co pracovník zemře, jak rozhodl Soudní dvůr ve věci Castelli (věc 261/83). Další rozhodnutí pak učinil Soudní dvůr v otázce dětí, které nejsou biologickými dětmi pracovníka, ale jedná se o děti jeho partnerky či partnera. I v tomto případě Soudní dvůr dovodil, že vzhledem ke skutečnosti, že dítě žije s pendlujícím pracovníkem v jedné domácnosti, jsou tedy za ně placeny výdaje, rodinné dávky pro pracovníka se vztahují i na toto dítě.

5.3 Zakázaná ustanovení v zákonných normách související se sociálními dávkami pendlerů

Stát především nesmí zavést takovou právní úpravu, která by podmiňovala samotné přiznání, ale i výši rodinných dávek bydlištěm rodinných příslušníků pracovníka. Není tedy možné, aby členský stát EU zavedl takové podmínky pro přiznání sociálních dávek, jejichž splnění by záviselo na skutečnosti, že rodinní příslušníci pracovníka mají trvalý pobyt v místě, kde on pracuje.

Jako příklad je možné uvést Rakousko, které výši příspěvku podmínilo právě trvalým pobytem rodinných příslušníků pracovníka v Rakousku, čímž ovšem Soudní dvůr došel k závěru, že se jedná o nepřipustnou diskriminaci, přestože Rakousko v tomto případě bylo přesvědčeno o tom, že k takovému kroku má objektivní a pádné důvody.

Jak ale ukázal rozsudek ve věci C-32/18 (Moser), nedá se možnost státu upravit sociální dávky v souvislosti s bydlištěm úplně odmítnout, protože dle uvedeného judikátu není zásada rovného nakládání stanovená v čl. 67 Nařízení EP a Rady č. 883/2004 absolutní, „*a to v tom smyslu, že pokud existuje několik nároků podle různých právních předpisů, použijí se pravidla k vyloučení souběhu stanovená článkem 68 nařízení č. 883/2004*“. Tedy sám Soudní dvůr připustil možnost určitého excesu ze zásady rovného zacházení, a to ve speciálních případech.

Ve věci C-32/18 Soudní dvůr rozhodl, že „*rozhodující je cíl sledovaný vnitrostátními právními předpisy a že členský stát může zohledňovat skutečné podmínky odměňování ve státě zaměstnání*“. Tedy je možné určitým způsobem regulovat výši finančního příspěvku, nicméně, jak bylo Soudním dvorem poukázáno ve věci Evropská komise vs. Rakousko (Rozsudek ze dne 16. června 2022 Evropská komise v. Rakouská republika, C-328/20, EU:C:2022:468), není možné zvýšení nebo snížení příspěvku odvíjet od bydliště dětí.

Z výše uvedeného plyne, že je možné vyplácet rodinné příspěvky v různé výši, pokud je to důvodné, nicméně tato výše se nesmí vázat k místě bydliště dětí, na které jsou příspěvky přijímány.

6 Závěr

Právo pendlujících pracovníků v rámci EU je velmi zajímavé, protože v sobě spojuje právo unijní, zároveň ale musí počítat s právními řády jednotlivých členských států, v jejichž hranicích se pendlující pracovník a jeho rodina pohybují. V případě pendlujících zaměstnanců je to tedy především stát, ve kterém má bydliště on sám a jeho rodina, dále pak stát, v němž pracuje, a současně i EU, jež koncepcí vnitřního trhu tento právní vztah umožňuje.

Vnitřní trh je zakotven v základním dokumentu EU, tedy v SFEU, jež zajišťuje volný pohyb pracovníků v rámci Unie, také těmto pracovníkům zabezpečuje rovné podmínky, pokud jde o zaměstnávání, odměnu za práci a pracovní podmínky. Kromě SFEU jsou v současné době platná některá nařízení, která upravují určité zásadní otázky týkající se výkonu práce pendlerů. Jak vyplynulo z judikatury i právních předpisů, velmi zásadní otázkou je především otázka sociálního zabezpečení, resp. finančních příspěvků, které jsou přiznány tuzemským pracovníkům. Podle Nařízení EP a Rady č. 492/2011 požívají pendlující pracovníci stejné sociální a daňové výhody jako tuzemští pracovníci.

Zatímco SFEU a nařízení vymezují základní rámec pro čerpání sociálních příspěvků na rodinné příslušníky pendlery, judikatura se následně zabývá konkrétními případy, které zákon ve své schematičnosti pojmut nemůže. Hlavním centrem pozornosti judikatury byla především otázka, co znamená rodinná dávka, na kterou se vztahují výše uvedená nařízení. V případě, že se jedná o rodinnou dávku ve smyslu těchto nařízení, je totiž nutné zachovávat zásadu rovného zacházení. Takovou rodinnou dávkou je sociální dávka, kterou daný členský stát poskytuje na zabezpečení potřeb rodinných příslušníků pendlera. Nicméně Soudní dvůr konstatoval, že není důležité, jak se ona dávka jmenuje dle konkrétního právního předpisu, ale to, za jakým účelem a za jakých podmínek je vyplácena. Zároveň se musí jednat o takovou dávku, jejíž přiznání závisí na posouzení konkrétní sociální situace dané rodiny.

Další významnou otázkou bylo, na koho mohou být tyto rodinné dávky čerpány. Podle Nařízení EP a Rady č. 883/2004 je možné žádat o rodinné přídavky na členy rodiny, přičemž je možné v nařízení najít výčet osob, které jsou považovány za rodinné příslušníky, na něž je možné dávky pobírat. Judikatura zároveň dovodila,

že rodinné dávky je možné pobírat i na dítě partnera, které není biologickým dítětem zaměstnance. Je to možné především z logiky věci, protože dítě, přestože se nejedná o dítě biologické, představuje člena domácnosti, tedy z pohledu pendlera vyživovanou osobu.

Současně judikatura v nejnovějším rozsudku vymezila, že členskému státu je zakázáno užít do právního předpisu jakékoliv ustanovení ohledně rozdílné výše rodinného příspěvku, pokud by výše tohoto příspěvku (případně jeho přiznání) závisela na místě bydliště vyživovaných dětí, na které je příspěvek poskytován.

7 Seznam literatury

Právní předpisy

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, OJ L 166, 30.4.2004.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, OJ L 284, 30.10.2009.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie, OJ L 141, 27.5.2011.

Smlouva o fungování Evropské unie, C 326/47, 26.10.2012.

Směrnice Evropského parlamentu a rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS)

Judikatura

Rozsudek ze dne 10. října 1996, Hoever a Zachow, C-245/94 a C-312/94, EU:C:1996:379, bod 27.

Rozsudek ze dne 18. července 2007, Geven, C-213/05, EU:C:2007:438, bod 26.

Rozsudky ze dne 14. června 2012, Komise v. Nizozemsko, C-542/09, EU:C:2012:346, bod 34.

Rozsudek ze dne 20. června 2013, Elodie Giersch a další v. Lucemburské velkovévodství ve věci, C-20/12, EU:C:2013:411, bod 46.

Rozsudek ze dne 14. prosince 2016, Maria do Céu Bragança Linares Verruga a další v. Ministre de l'Enseignement supérieur et de la recherche, C-238/15, EU:C:2016:949, bod 40.

Rozsudek ze dne 2. března 2017, Eschenbrenner, C-496/15, EU:C:2017:152, bod 36.

Rozsudek ze dne 18. září 2019, Tiroler Gebietskrankenkasse v. Michaelu Moserovi, C-32/18, nezveřejněný, EU:C:2019:752.

Rozsudek ze dne 18. prosince 2019, UB v. Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne Bratislava, C-447/18, EU:C:2019:1098, bod 39.

Rozsudek ze dne 2. dubna 2020, Caisse pour l'avenir des enfants, C-802/18, EU:C:2020:269, bod 36.

Stanovisko generálního advokáta ze dne 20. ledna 2022, Komise v. Rakousko, C-328/20, EU: EU:C:2022:152, bod 35.

Rozsudek ze dne 16. června 2022, Evropská komise v. Rakouská republika, C-328/20, nezveřejněný, EU:C:2022:468.

Odborná literatura

DISTLER, K. a G. ESSERS. *Guide for Mobile european Workers*. Brussels: European Trade Union Confederation (ETUC), 2011.

GERLOCH, A. *Teorie práva*. 8., aktualiz. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-838-9.

KOLDINSKÁ, Kristina, Igor TOMEŠ a Filip KŘEPELKA. *Sociální právo EU*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 97880-7552-701-1.

KOMENDOVÁ, Jana. *Základy pracovního práva EU*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-286-3.

KUNERTO VÁ, Tereza, Igor TOMEŠ a Filip KŘEPELKA. *Pracovník v Evropské unii: za prací, studiem a na dovolenou v Evropě "jen" s právem EU*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-032-1.

SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-752-1.

TOMÁŠEK, M. a kol. *Právo Evropské unie*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-491-6.

TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ, Jiří MALENOVSKÝ, et al. *Právo Evropské unie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-184-7.

Internetové zdroje

EUROPEAN COMMISSION. Frontier worker. *Ec.europa.eu* [online]. © 2022 [cit. 2022-05-28] Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/pages/glossary/frontier-worker_en

KONLE-SEIDL, R. Volný pohyb pracovníků. In: *Europarl.europa.eu* [online]. 1. 10. 2021 [cit. 2022-05-28] Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/41/volny-pohyb-pracovniku>

ANOTAČNÍ ZÁZNAM

AUTOR	Bc. Kristýna Štěpařová		
STUDIJNÍ PROGRAM/OBOR/SPECIALIZACE	Specializace Mezinárodní podnikání a právo		
NÁZEV PRÁCE	PRÁVA PŘESHraničNíCH PRACOVNÍKŮ V NOVĚJŠÍ JUDIKATUŘE SOUDNÍHO DVORA		
VEDOUCÍ PRÁCE	doc. JUDr. Václav Šmejkal, Ph.D.		
KATEDRA	KEP – Katedra ekonomie a práva	ROK ODEVZDÁNÍ	2022
POČET STRAN	64		
POČET OBRÁZKŮ	0		
POČET TABULEK	0		
POČET PŘÍLOH	0		
STRUČNÝ POPIS	Cílem diplomové práce je analýza práv přeshraničNíCH pracovníkŮ a jejich rodinných příslušníkŮ dle platného práva EU. Na základě dostupné judikatury Soudního dvora EU za poslední desetiletí bude vysledován proces vývoje a upřesňování těchto práv v praxi.		
KLÍČOVÁ SLOVA	Pracovník, přeshraničNí pracovník, práva rodinných příslušníkŮ, práva dětí přeshraničNíCH pracovníkŮ, práva studentŮ, Soudní dvůr EU		

ANNOTATION

AUTHOR	Bc. Kristýna Štěpařová		
FIELD	Specialization International Business and Law		
THESIS TITLE	Cross-border workers' rights in the recent case law of the CJEU		
SUPERVISOR	doc. JUDr. Václav Šmejkal, Ph.D.		
DEPARTMENT	KEP - Department of Law and Economics	YEAR	2022
NUMBER OF PAGES	64		
NUMBER OF PICTURES	0		
NUMBER OF TABLES	0		
NUMBER OF APPENDICES	0		
SUMMARY	<p>The aim of the thesis is to analyse the rights of cross-border workers and their family members under the current EU law. Based on the available case law of the CJEU over the last decade, the process of development and refinement of these rights in practice will be traced.</p>		
KEY WORDS	<p>Worker, cross-border worker, rights of family members, rights of children of cross-border workers, rights of students, CJEU</p>		